

The map shows the administrative divisions of Gmina Topólka. The divisions are labeled as follows: Torzewo, Sadkulek, Sadkuj, Parlewo, Parlewok, Świerczyn, Świerczynek, Miśchówek, Zwaniewo, Gajonid, Głuszynek, Borek, Topółka, Biełd, Orle, Chwałno, Czarnin, Czarnin Kolonia, Czarnin, Karnieńczyk, Sierakowy, and Kozłoty.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TOPÓŁKA

Spis treści

WSTĘP	1
I. INFORMACJE OGÓLNE	2
II. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I JEGO ZASOBY	3
III. PRZEKSZTAŁCENIA I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	9
IV. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA LUDNOŚCI	14
V. SYTUACJA DEMOGRAFICZNO – SPOŁECZNA	18
VI. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I KOMUNIKACJA	25
6.1. Gospodarka wodna	25
6.2. Gospodarka ściekowa	26
6.3. Gospodarka ciepła	27
6.4. Telekomunikacja	27
6.5. Zaopatrzenie w gaz ziemny	27
6.6. Gospodarka odpadami	28
6.7. Elektroenergetyka	28
6.8. Komunikacja	29
6.9. Komunikacja wewnętrzna gminy	30
6.9.1. Drogi gminne	30
6.9.2. Ścieżki rowerowe	32
6.9.4. Elementy zaplecza technicznego	32
VII. GOSPODARKA	34
7.1. Rolnictwo	34
7.1.1. Czynniki przyrodnicze warunkujące rozwój rolnictwa	35
7.1.2. Czynniki poza przyrodnicze	38
VIII. WSTĘPNA IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW	40
IX. OPINIE MIESZKAŃCÓW GMINY TOPÓŁKA ZEBRANE W ANKIECIE TESTOWEJ	42
X. OPIS STOSOWANEJ METODY	54
10.1. Informacje wstępne	54
10.2. Liderzy lokalni	55
10.3. Główne etapy planowania	57

XI. ANALIZA S.W.O.T.	57
11.1. Mocne słabe strony	57
XII. ANALIZA PROBLEMÓW ROZWOJU	58
XIII. ANALIZA CELÓW	62
13.1. Cele strategiczne	62
13.2. Cele operacyjne	63
13.3. Efekty strategii	64
XIV. PLANOWANIE STRATEGII	64
14.1. Ogólne założenia strategii rozwoju	64
14.2. Wizja rozwoju gminy Topólka w okresie 2002 – 2017 r.	65
14.3. Zadania realizacyjne	70
HARMONOGRAM DZIAŁAŃ	76

WSTĘP

Podstawą prawną opracowania strategii gmina Topólka była Uchwała Nr XIX/127/2001 r. Rady Gminy Topólka z dnia 29.06.2001 r. w sprawie przystąpienia do opracowania „Strategii rozwoju gminy Topólka. Głównym celem opracowania jest nakreślenie kierunków i priorytetów rozwoju gminy na lata 2002 – 2017.

Strategia odpowiada na trzy podstawowe pytania:

- do czego powinniśmy dążyć w kształtowaniu rozwoju gminy (wizja przyszłości),
- co powinniśmy starać się osiągnąć w perspektywie 15 lat (cele strategiczne),
- w jaki sposób chcemy zrealizować nasze zamierzenie (przedsięwzięcia, sposoby działania).

Wypracowanie podstaw strategii odbywało się w sposób uspołeczniony, podczas spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami społeczności lokalnej powołanymi przez Zarząd Gminy do społecznej komisji.

Zadanie zostało podzielone na trzy etapy:

- I. Opracowanie diagnozy prospektywnej na podstawie zebranych materiałów statystycznych z następujących źródeł: Studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego opracowanego przez K-PBPPiR we Włocławku, dane statystyczne Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy, Spis Rolny, biuletyny informacyjne RIO w Bydgoszczy, informacje Urzędu Gminy Topólka. Diagnoza prospektywna jest oceną stanu istniejącego badanego obszaru z uwzględnieniem wszystkich dziedzin życia społecznego mających wpływ na stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców i poziom życia danej społeczności. Diagnoza stała się punktem wyjścia do dalszych prac nad strategią rozwoju.
- II. Spotkania konsultacyjno – informacyjne z członkami komisji społecznej i w grupach roboczych poświęcone ustaleniu obszarów problemowych, zidentyfikowaniu barier rozwoju, przeprowadzeniu analizy mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń wynikających z otoczenia a także określeniu przyszłościowych kierunków rozwoju.
- III. Opracowanie w oparciu o ocenę stanu istniejącego i wnioski ze spotkań dokumentu „Strategia rozwoju gminy Topólka”.

WPROWADZENIE

W tej części opracowania użytkownicy „Strategii rozwoju gminy Topólka” zapoznają się z ogólną charakterystyką gminy, dającą podstawy do zrozumienia nakreślonych do realizacji zadań dla gminy Topólka. „Wprowadzenie” stanowi wyciąg informacji zawartych w dokumencie „Diagnoza i ocena stanu istniejącego gminy Topólka”, sporządzonym w I etapie prac nad opracowaniem strategii rozwoju.

I. INFORMACJE OGÓLNE

Zgodnie z administracyjnym podziałem kraju, obowiązującym od 1.01.1999 r. gmina Topólka położona jest w województwie kujawsko-pomorskim na obszarze powiatu radziejowskiego. Wewnętrzny układ administracyjny powiatu ziemskiego radziejowskiego tworzy 7 jednostek samorządowych wśród których znajduje się:

- 1 gmina o statusie miejskim
- 1 gmina o statusie miejsko-wiejskim
- 5 gmin o statusie wiejskim

W grupie gmin o statusie wiejskim gmina Topólka zajmuje pod względem:

- powierzchni – drugie miejsce
- ludności – trzecie miejsce
- gęstości zaludnienia na 1 km² – czwarte miejsce
- dochodów budżetowych na 1 mieszkańca wsi – pierwsze miejsce
- wydatków majątkowych na 1 mieszkańca – trzecie miejsce
- wydatków budżetowych na 1 mieszkańca wsi – pierwsze miejsce

Administracyjnie gmina Topólka dzieli się na 24 sołectwa z 41 miejscowościami. Ogólna powierzchnia gminy wynosi 10 292 ha, a zamieszkuje ją 5 627 osób w tym 2 710 mężczyzn i 2 917 kobiet.

II. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I JEGO ZASOBY

Gmina Topólka położona jest w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego i we wschodniej części powiatu radziejowskiego. W układzie przestrzennym obszar gminy graniczy:

- od południa z gminą Wierzbinek; powiat kolski województwo wielkopolskie
- od wschodu z gminami: Lubraniec i Izbica Kuj., powiat włocławski ziemski
- od zachodu z gminami: Bytów i Piotrków Kuj., powiat radziejowski
- od północy z gminą Osięciny, powiat radziejowski

Peryferyjne położenie obszaru gminy Topólka w stosunku do dużych ośrodków miejskich województwa (Bydgoszczy i Torunia), spowodowało umocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych z ośrodkami powiatowymi tj. Radziejowem i Włocławkiem, które zapewniają instytucjonalną obsługę ludności gminy Topólka. Ponadto gmina wykazuje szereg powiązań o charakterze społeczno-gospodarczym z sąsiednimi ośrodkami gminnymi i miejskimi w zakresie usług ponadlokalnych.

Według podziału na mezoregiony fizyczno-geograficzne gmina Topólka położona jest w obszarze Pojezierza Kujawskiego.

Pod względem geomorfologicznym gmina Topólka leży w obrębie Wysoczyzny Kujawskiej. Północno – wschodnią część gminy obejmuje płaska i falista morena denną. Zbudowana ona jest z gliny zwałowej i piasków lodowcowych. Wysokości bezwzględne wahają się w przedziale 92 – 100 m n.p.m. W obrębie moreny dennej występują zagłębienia wytopiskowe, wypełnione wodą bądź osadami organogenicznymi. Urozmaicheniem moreny dennej są niewielkie pagórki wodnolodowcowe o wysokościach względnych dochodzących do 5 m.

Płaty moreny dennej falistej występują również w południowej części gminy w rejonie wsi Sierakowy i Marcelin oraz na zachód od Topólki w okolicach wsi Rybiny Leśne i Iłowo Borki. Wysokości bezwzględne w tych rejonach wahają się od 100 m n.p.m. oraz 95-97 m n.p.m. W rejonie Jeziora Głuszyńskiego tj. w zachodniej części gminy, występują pagórki morenowe zbudowane z piasków i piasków ze żwirem. W krajobrazie nie tworzą one charakterystycznego ciągu, lecz występują w formie pojedynczych, nieuregulowanych obiektów. Wysokości względne dochodzą w tym rejonie do 10 m. W południowo-

wschodniej części gminy występują pagórki morenowe zabudowane z glin zwałowych. Wysokości bezwzględne osiągają wartości rzędu 104-113 m n.p.m., a względne dochodzą do 7 m.

Pomiędzy pagórkami występują zagłębienia powstałe z wytopienia martwego lodu. Wypełnione są one wodą lub osadami organogenicznymi.

W krajobrazie gminy dominującym elementem orograficznym jest rynna Jeziora Głuszyńskiego. Ta wyrazista forma o przebiegu południkowym wypełniona jest wodą i podmokłościami. Charakteryzuje ją silnie rozwinięta i dynamiczna strefa zboczowa z dużymi wysokościami względnymi. W rejonie wsi Orle wysokości te dochodzą do 27 m.

Na wschód od Jeziora Głuszyńskiego ciągnie się druga forma rynnowa lecz znacznie węższa i mniej okazała. Jej zasięg obejmuje Jezioro Kamieniec poprzez Jezioro Chalno aż do wsi Sadłużek. Szczególnie wyrazista rzeźba występuje w rejonie Jezior Chalińskich. Strome zbocza oraz znaczne wysokości względne dochodzą do 22 m i kształtują żywy krajobraz młodoglacjalny.

Dynamicznym elementem orografii jest dolina Zgłowiączki, która wcina się w otaczający teren na głębokości 10-14 m. Dolina ma szerokość od 70-250 m. Jej dno jest podmokłe i wypełnione osadami organogenicznymi.

W południowej części gminy w rejonie wsi Wyrobki, Kolonia Orle oraz Kamieniczek występuje płat sandrowy. Tworzy on mało urozmaiconą równinę o niewielkim nachyleniu w kierunku południowym. Sandr zbudowany jest z piasków i żwirów osadzonych na przedpolu lodowca. Wysokości bezwzględne w tym rejonie wahają się od 104 – 111 m n.p.m.

Uzupełnieniem rzeźby są równiny powstałe w wyniku nagromadzenia się materii organicznej w zagłębieniach terenowych. Powstałe w ten sposób równiny torfowe występują głównie w południowej części gminy w rejonie wsi Sierakowy i Kozjaty, a mniejsze kompleksy występują w północnej części gminy.

Gleby stanowią bezpośrednie podłoże, na którym rozwija się roślinność. Dotyczy to zbiorowisk leśnych, łąkowych, a także roślin uprawnych. Bogactwo i jakość zasobów glebowych stanowi zatem czynnik decydujący o możliwościach rozwojowych i poziomie gospodarki rolnej i leśnej oraz potencjale ekologicznym powierzchni biologicznie czynnych.

Gleby najwartościowsze, obejmujące kompleksy o wysokich klasach bonitacyjnych (II-IIIb) zajmują 3 189 ha, co stanowi 50% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Najwyższym udziałem gleb klasy IIIa – IIIb w strukturze użytków rolnych charakteryzują się so-

łectwa: Czamanin 68,4%, Wola Jurkowa 66,8% oraz Galonki 66,3%. Znaczny jest również udział gleb dobrych, zaliczanych do klas bonitacyjnych IVa – IVb. Zajmują one powierzchnię około 3 190 ha, co stanowi 28,8% wszystkich użytków rolnych. Łącznie więc gleby dobre i bardzo dobre zajmują 78,8% obszaru użytków rolnych gminy Topólka. Istotne z ekologicznego punktu widzenia gleby hydromorficzne (bagienne) zajmują powierzchnię około 800 ha. Stanowią one siedlisko dla licznych gatunków roślin, których występowanie

Pod względem hydrograficznym gmina Topólka położona jest na obszarze dwóch dorzeczy, Wisły i Odry.

Największym zbiornikiem wód powierzchniowych jest Jezioro Głuszyńskie, położone w zachodniej części gminy. Jego ogólna powierzchnia wynosi 608 ha i administracyjnie przynależy do trzech gmin tj. Topólka, Bytów i Piotrków Kuj. Jest to zbiornik rynnowy o silnie rozwiniętej linii brzegowej i rozległej tafli wody. Pełni bardzo ważną rolę jako czynnik alimentacyjny rzeki Zgłowiączki.

Oprócz Jeziora Głuszyńskiego na obszarze gminy znajduje się 5 mniejszych jezior, tj.:

- jezioro Chalno-Rybiny	49,9 ha
- jezioro Sadłowo	14,8 ha
- jezioro Sadłówek	8,6 ha
- jezioro Znaniewo	6,3 ha
- jezioro Kamieniec	43,4 ha

Głównym ciekim stanowiącym oś hydrograficzną gminy jest Zgłowiączka, która swój początek bierze w rejonie wsi Piolunowo. Za jej górny odcinek uważany jest Kanał Głuszyński. Na odcinku poniżej ujścia z Jeziora Głuszyńskiego Zgłowiączka przyjmuje prawobrzeżny dopływ jakim jest rzeka Sarnówka. Wspomniany ciek łączy kolejno wody jezior Kamienieckiego, Chalińskiego, Miałkiego i Chalińskiego Głębokiego. Wymienione zbiorniki wodne podobnie jak Jezioro Głuszyńskie wpływają stabilizująco na stan wód Zgłowiączki w jej środkowym biegu.

Na południowych krańcach gminy w rejonie wsi Sierakowy przepływa rzeka Noteć, należąca do dorzecza Odry. Śwój początek bierze z Jeziora Przedecz. Z uwagi na niewielki obszar zlewni bezpośredniej Noteć nie odgrywa większej roli w systemie hydrograficznym gminy.

Bardzo ważnym zasobem środowiska są wody podziemne. Są one związane głównie z utworami wodonośnymi piętra czwartorzędowego. Wody trzeciorzędowe i kredowe mają znaczenie niewielkie, a ich udział w bilansie wód wykorzystywanych dla celów gospodarczych jest nieznaczący. Aktualnie zatwierdzone zasoby eksploatacyjne wód podziemnych występujących na obszarze gminy szacuje się na około 340 m³/h. Zużycie wody dla celów komunalnych nie przekracza 10% zatwierdzonych zasobów. Daje to poważne rezerwy eksploatacyjne umożliwiające wzrost zużycia wody bez obawy o poważne naruszenie zasobów tego surowca.

Istotnym składnikiem środowiska są zasoby kopalin użytecznych. Na obszarze gminy Topólka znajdują się udokumentowane złoża piasków oraz fragment złoża węgla brunatnego. Prowadzone były również prace poszukiwawcze mające na celu ustalenie nowych zasobów kruszywa naturalnego oraz złóż węgla brunatnego, a także torfów.

Do zasobów udokumentowanych zalicza się:

- Złoże piasków „Wyrobki”

Zajmuje ono powierzchnię 2,6 ha, a budują je piaski średnioziarniste z domieszką żwirów o miąższości 3,7 – 4,4 m. Piaski przykryte są nadkładem o średniej miąższości 0,4 m. Aktualnie złożo jest eksploatowane.

Węgiel brunatny został udokumentowany w obrębie złoża „Mąkoszyn-Grochowiska”. Składa się ono z dwóch pól, tj. „Mąkoszyn” z rejonem A i B oraz „Grochowisko”. Udokumentowane zasoby węgla brunatnego stanowią fragment złóż występujących w rejonie Konina.

Przedmiotowe pola posiadają następujące zasoby określone w kategorii C₂:

- Mąkoszyn	4 407 246 ton
- Grochowiska	26 936 269 ton

Na obszarze gminy dość licznie występują torfy, zalegające w dolinie Zgłowiączki, rynnach subglacialnych, a także większych zagłębieniach moreny dennej.

Do rozpoznanych torfowisk należą:

- Torfowiska „Doliny rzeki Zgłowiączki” (21 pól we wschodniej części gminy).

Jest ono zbudowane z torfów mszysto – turzycowych i turzycowych. Zajmują one różną powierzchnię od 2 do 190 ha. Ich miąższość waha się od 3,45 do 3,00 m

- torfowisko „Boguszyce” (9 pól w rejonie wsi Kamieńczyk)

Dominują tutaj torfy mszysto-drzewne i drzewno-trzcinowe. Miąższość złoża jest różna i waha się od 0,6 do 2,5 m. Podobnie zmienna jest powierzchnia poszczególnych pól.

- torfowisko „Dolina rzeki Noteci”

W gminie znajdują się tylko dwa pola należące do tego torfowiska, zbudowane z torfów drzewno-trzcinowych o miąższości około 0,77 m.

- torfowisko „Stawiska” (2 pola w rejonie wsi Sadłużek)

Złoże budują torfy trzcinowe o dużej miąższości dochodzącej do 4,85 m

- torfowisko „Płowce” (6 pól w rejonie wsi Sadłużek i Zygmuntowo)

Złoże budują torfy turzycowe i olesowe. Ich miąższość waha się od 0,86 do 2,44 m

Ogółem zasoby torfów występujących na obszarze gminy wynoszą:

- bilansowe	2 652 tys. m ³
- pozabilansowe	24 562 tys. m ³
- gytie	3 575 tys. m ³

Pokrycie na wszystkich polach torfowych tworzą łąki, szuwary lub pastwiska. W wielu przypadkach torfowiska są przekształcone w wyniku prowadzonej wcześniej eksploatacji. Surowiec ten stanowił bowiem przez długi okres czasu jeden z głównych materiałów opałowych dla miejscowej ludności.

Lasy stanowią główny element trwałej szaty roślinnej. Na obszarze gminy Topółka ich występowanie ogranicza się głównie do niewielkich enklaw jakie tworzą tereny podmokłe. Ogółem zajmują one powierzchnię 876 ha. Największy zwarty kompleks leśny występuje w południowo – zachodniej części gminy, a głównie w obrębie sołectw: Orle i Kamieńczyk. Na pozostałym obszarze gminy lasy występują w postaci małych kompleksów. W drzewostanie dominuje sosna z niewielką domieszką brzozy, dębu i jarzębiny.

Szczególne znaczenie w systemie ekologicznym gminy spełniają parki dworskie. Mimo poważnych zaniedbań i dewastacji są na ogół obiektami bogatymi pod względem florystycznym. Występujące w nich gatunki roślin są często unikatowe co powoduje, że parki obok funkcji przyrodniczych mają również duże znaczenie dydaktyczne. Okazały drzewo-

stan parków wyróżnia się na tle terenów otaczających, tworząc dominanty krajobrazowe. Ekologiczne funkcje parków podworskich ujawniają się szczególnie w terenach bezleśnych. Parki dają schronienie i są miejscem gniazdowania wielu gatunków ptaków pożytecznych dla rolnictwa. Wpływają również korzystnie na mikroklimat otaczających pól i stosunki wodne w glebie. Stanowią wreszcie filtr dla powietrza i wzbogacają je w tlen.

Na obszarze gminy Topólka znajdują się 3 obiekty posiadające zachowane cechy parków. Wyróżniają się one spośród innych zespołów roślinnych składem florystycznym i założeniami architektoniczno – przestrzennymi. Zalicza się do nich parki:

- Czamanin   - pow. 4,83 ha
- Kamieniec   - pow. 3,50 ha
- Świerczyn   - pow. 3,00 ha

Stan wymienionych obiektów jest różny. Najlepiej prezentuje się park w Czamaninie posiadający stosunkowo dobrze zachowaną strukturę przyrodniczą. Okazały drzewostan tworzy tutaj nie tylko dużą enklawę, ale również dominantę krajobrazową południowo-wschodniej części gminy.

Ponadprzeciętne walory przyrodniczo-krajobrazowe, położenie w strefie wododziałowej Wisły – Odry, a także funkcje obszaru źródłiskowego jaką pełni Jezioro Głuszyńskie w stosunku do Zgłowiączki, były powodem objęcia prawną ochroną znacznej części terytorium gminy. Rolę tę pełni obszar chronionego krajobrazu „Jezioro Głuszyńskie”, utworzony Uchwałą WRN we Włocławku Nr XX/92/83 z dnia 16.06.1983 r.

Ponadto na obszarze gminy ochroną objęte są parki podworskie oraz tereny podmokłe. Te ostatnie w ustaleniach obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy uznane zostały jako użytki ekologiczne.

Kolejnym ważnym elementem środowiska przyrodniczego są kompleksy łąkowo-bagienne. Łąki spełniają bardzo ważną rolę w utrzymaniu naturalnych zbiorowisk trawia-
stych, zabezpieczeniu w ich obrębie wartościowych gatunków roślin oraz pielęgnowaniu naturalnych cech krajobrazu. Trwałe użytki zielone, wśród których łąki są elementem dominującym zajmują powierzchnię 1 165 ha co stanowi 10,8 % obszaru gminy.

Bardzo ważną rolę spełnia drugi składnik omawianych kompleksów a mianowicie tereny bagienne. Tworzą je przede wszystkim torfowiska. Są one naturalnymi i potężnymi zbiornikami retencyjnymi wody, wpływającymi hamująco a zarazem regulująco na odpływ wód powierzchniowych ze zlewni oraz wód podziemnych znajdujących się w sąsiedztwie

torfowiska (bagna). Osuszenie torfowisk (bagien) prowadzi do poważnych ubytków zmagazynowanej wody oraz ogranicza, a nawet likwiduje mały obieg w zlewni. Powoduje to zachwianie stabilności ekosystemów lądowych, szczególnie w zlewniach na glebach luźnych i piaszczystych.

Torfowiska pełnią doniosłą rolę jako magazyny ogromnej ilości materii organicznej. Jest to bogactwo nieocenionej wartości. Być może już w najbliższym czasie trzeba będzie ratować rezerwy humusowe głęboko zdewastowanych gleb mineralnych. Jedyne wówczas ratunek będzie w materii organicznej torfu.

Inną ważną rolę jaką pełnią torfowiska jest ich rola sanitarna. Torf jest znakomitym filtrem, który przeciwdziała skutkom stosowania chemicznych środków ochrony roślin, oczyszcza ścieki przemysłowe itp. Na licznych przykładach stwierdza się, że torfowiska są czynnikiem umożliwiającym utrzymanie czystych wód w rzekach i strumieniach, które przez nie przepływają. W przypadku prezentowanej gminy zagadnienie to posiada szczególne znaczenie, gdyż znaczna jej część stanowi obszar źródliskowy rzeki Zgłowiączki i Noteci. Przedstawione powyżej kompleksy łąkowo-bagienne stanowią również ostoję dla wielu gatunków roślin, zwierząt i ich biocenoz.

III. PRZEKSZTAŁCENIA I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Jakość środowiska przyrodniczego gminy w okresie ostatnich kilkudziesięciu lat uległa pogorszeniu w wyniku nieracjonalnej i niekontrolowanej działalności człowieka. Dotyczy to w równym stopniu wód powierzchniowych, podziemnych, powietrza atmosferycznego, a także gleb i lasów..

Do najważniejszych zmian, przekształceń i zagrożeń występujących w obrębie przestrzeni przyrodniczej gminy Topólka można zaliczyć:

- **Wylesienia.** Proces ten trwający przez wiele stuleci doprowadził do prawie całkowitej likwidacji pierwotnych lasów. Obecnie istniejące lasy są w zdecydowanej większości elementem antropogenicznym o zubożałej strukturze biocenotycznej. Pewne cechy naturalności posiadają jedynie zespoły roślinności leśno-łąkowej, porastającej podmokłe obniżenia rynnowe oraz niewielkie fragmenty objęte ochroną rezerwatową.
- **Rolniczy charakter gminy Topólka** sprawia, że największe zagrożenia środowiska związane są z gospodarką rolną w tym zwłaszcza uprawą ziemi i produkcją roślinną.

Obecnie użytki rolne zajmują 8 101 ha, co stanowi około 78,7% powierzchni gminy. Można zatem przyjąć, że wspomniany obszar, obejmujący użytki rolne, jest objęty licznymi procesami i zmianami o charakterze naturalnym i antropogenicznym, przyczyniającymi się do degradacji gleb. Do podstawowych procesów i zmian można zaliczyć:

- erozję eoliczną,
- erozję wodną,
- zanieczyszczenie gleb,
- zmiany struktury fizycznej gleb.

Erozja eoliczna występuje praktycznie na obszarze całej gminy. Ma ona charakter okresowy, choć zdarza się, że jej natężenie jest niekiedy duże. Najbardziej narażone na erozję eoliczną są duże, płaskie przestrzenie gruntów ornych, pozbawione większych skupisk zadrzewień śródpolnych. W jej wyniku wywiewane są z wierzchniej warstwy profilu glebowego drobne cząstki organiczne i mineralne, stanowiące najbardziej wartościowe składniki.

Najczęściej zjawisko erozji eolicznej występuje w okresie wiosennym, marzec-kwiecień, kiedy gleba jest pozbawiona roślinności i często przesuszona w wierzchniej warstwie. Przy silnych wiatrach zjawisko erozji przebiega intensywnie.

Erozja wodna wiąże się z wypłukiwaniem poziomu orno – próchniczego. Prowadzi to do pogorszenia bio-fizyko-chemicznych właściwości gleby, a w konsekwencji do jej degradacji. Gleby w ten sposób posiadają mniejszą żyzność i urodzajność, są znacznie trudniejsze w uprawie i gorzej plonują.

Erozja wodna powierzchniowa powoduje niekorzystne dla rolnictwa zmiany warunków agroekologicznych. Powoduje przekształcenie rzeźby i mikroklimatu terenu oraz różnicuje gleby i stosunki wilgotnościowe pomiędzy poszczególnymi elementami stoków.

W obrębie gminy Topólka zjawisko erozji wodnej jest zróżnicowane pod względem intensywności. Najbardziej widoczne skutki są widoczne w obrębie terenów o dużych spadkach (10 – 15%), a więc głównie w obrębie stoków obejmujących zbocza rynien subglacjalnych oraz pagórki morenowe. Występująca tutaj silna erozja pozostawia w glebie bruzdy. Jest to tzw. erozja żłobinowa. Przykłady erozji wodnej są również widoczne na silnie nachylonych zboczach doliny rzeki Zgłowiączki, pozbawionych

trwałej szaty roślinnej. Należy zaznaczyć, że w przypadku deszczy nawalnych, erozja wodna występuje również w obrębie terenów porośniętych trwałą szatą roślinną oraz gdzie są mniejsze (3 – 5%). Przykładem może być zbocze rynny Jeziora Głuszyńskiego w rejonie wsi Głuszynek, na obszarze terenów turystyczno rekreacyjnych.

Szacunkowo można przyjąć, że zjawisko erozji wodnej o natężeniu słabym i umiarkowanym obejmuje około 10 – 15% gruntów ornych gminy.

Istotnym czynnikiem, powodującym degradację gleb są zabiegi agrochemiczne. Wiąże się to ze stosowaniem w produkcji roślinnej nawozów sztucznych oraz chemicznych środków ochrony roślin. Wielokrotne jednostronne stosowanie nawozów sztucznych powoduje zakwaszenie gleby. Ponadto wysokie dawki nawozów, przekraczające możliwości sorbcyjne gleby są dla roślin stracone. Obok zakwaszenia, następuje również przyspieszenie ubytków próchnicy oraz innych cząstek organicznych. Proces ten jest szczególnie widoczny w obrębie gleb piaszczystych, o niskich klasach bonitacyjnych. W przypadku gleb cięższych, rozwiniętych na utworach gliniastych, zjawisko to przebiega zdecydowanie wolniej. W świetle powyższego można przyjąć, że na obszarze gminy Topólka problem silnego zakwaszenia gleb dotyczy tylko części gruntów ornych. Terytorialnie jest to głównie południowo-zachodnia część gminy w rejonie wsi Wyrobki oraz płaty gruntów ornych rozmieszczone w części południowo-wschodniej i w rejonie wsi Kozjaty.

Ogółem szacuje się, że na obszarze gminy około 21-40% gleb to gleby kwaśne.

W obrębie gleb o niższych klasach bonitacyjnych przebiega inny negatywny proces. Związany on jest ze stosowaniem nawozów sztucznych. Wraz z infiltrującą wodą następuje przemieszczenie się składników nawozowych w głąb profilu glebowego i dalej do wód gruntowych oraz powierzchniowych. Szczególnie aktywnym składnikiem jest azot. Pierwiastek ten w formie azotanów jest łatwo wymywany z gleby i przedostaje się do wód gruntowych. Podobny proces występuje w przypadku fosforu, który obok azotu, stanowi jeden z głównych czynników biogenicznych przyczyniających się do eutrofizacji jezior i wód stojących.

Poważnym zagrożeniem dla gleb jest stosowanie chemicznych środków ochrony roślin. Znaczna część tych środków, stosowanych na zielone części roślin, dostaje się do gleby. Dłuższe stosowanie tych preparatów prowadzi do ich kumulacji w profilu glebowym. Szczególnie podatne są na to gleby, których profil jest rzadko „przepłukiwany” infiltrującymi wodami opadowymi. Zagrożenie to jest realne dla większości gleb wyższych klas bonitacyjnych występujących na obszarze gminy i wchodzących w

skład hydrokompleksu ewapotranspiracyjnego i ewapotranspiracyjno-odpływowo-infiltracyjnego.

Dużym zagrożeniem dla środowiska glebowego jest siarka. Pierwiastek ten jest wprowadzany do gleby w postaci różnych związków. Źródłem siarki są ciepłownie, emisje przemysłowe, kwaśne deszcze oraz nawozy organiczne i sztuczne. Na obszarze gminy Topólka znajduje się ponad 1000 indywidualnych i zbiorowych źródeł ciepła, bazujących głównie na węglu kamiennym. W skali roku spala się tutaj około 2000 – 3000 ton tego paliwa. Powoduje to, że z obszaru gminy emitowane jest 33,3 ton SO_2 , NO_2 , Co oraz pyłów w skali roku.

Wspomniane źródła ciepła oraz wpływ czynników zewnętrznych (zanieczyszczenia pochodzące z kompleksu przemysłowo-energetycznego Konina) powodują, że ponad 80% gleb wykazuje podwyższoną zawartość siarki. Gleby zanieczyszczone związkami siarki ulegają dodatkowemu zakwaszeniu. Jest to, jak już wcześniej wspomniano, proces niekorzystny ponieważ prowadzi do eliminacji wartościowych mikroelementów, niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania flory glebowej.

- **Brak kompleksowych rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej** na terenach wiejskich. Rozproszona zabudowa, rozwinięta sieć wodociągowa, przy jednoczesnym braku kanalizacji powodują, że w większości ścieki socjalno-bytowe są odprowadzane do gruntu lub wód powierzchniowych.

Biorąc pod uwagę zużycie wody można szacunkowo przyjąć, że aktualnie odprowadza się do gruntu i wód powierzchniowych 600 m³ na dobę. Mimo, że są to głównie związki o niskiej uciążliwości, mogą jednak powodować koncentrację zanieczyszczeń bakteriologicznych i chemicznych.

Brak kompleksowych rozwiązań w zakresie oczyszczania ścieków bytowych, a także wpływ gospodarki rolnej powodują liczne zagrożenia dla czystości wód podziemnych i powierzchniowych. W przypadku wód podziemnych zagrożenie jest relatywnie mniejsze, z uwagi na budowę geologiczną. Znajdujące się w podłożu utwory gliniaste w znacznym stopniu ograniczają infiltrację zanieczyszczeń w głąb gruntu. Gorzej natomiast sytuacja wygląda jeśli chodzi o wody powierzchniowe. Potwierdza to ich stan czystości. Według danych PIOŚ Włocławek (1997 r.) rzeka Zgłowiączka na odcinku przebiegającym przez obszar gminy Topólka prowadzi wody poza klasą. Graniczące z gminą Jezioro Głuszyńskie posiada wody III klasy.

- Jednym z ważniejszych czynników antropogenicznych przyczyniających się do zmian środowiska przyrodniczego, a zwłaszcza stosunków wodnych jest **eksploatacja surowców naturalnych prowadzona metodą odkrywkową**. Powoduje ona głębokie zmiany w rzeźbie terenu i krajobrazie. Przyczynia się do likwidacji szaty roślinnej, a także pokrywy glebowej. Na terenie gminy Topólka eksploatacja surowców naturalnych ogranicza się głównie do kruszywa naturalnego i ma charakter dorywczy. Miejsca eksploatacji na ogół są niewielkie i nie przekraczają kilkunastu arów mimo to powodują zauważalne zmiany rzeźby i krajobrazu. Przykładem może być piaskownia we wsi Sadług. Eksploatacja kruszywa doprowadziła do zniwelowania znacznej części pagórka morenowego.

Efektom prowadzonej wcześniej eksploatacji torfu są tzw. torfowiska. Tworzą je różnopoверхniowe oczka wodne o regularnym na ogół kształcie. W wyniku procesów naturalizacji, część z nich utraciła cechy antropogeniczne stając się trwałym elementem środowiska, wzbogacającym jego walory krajobrazowe. Liczne obiekty tego typu występują w dolinie Sarnówki oraz dolinie Zgłowiączki.

- **Turystyczne zagospodarowanie** dużych kompleksów terenów położonych w rejonie Jeziora Głuszyńskiego, stanowi potencjalne zagrożenie dla wód gruntowych oraz samego jeziora. Wynika to głównie z braku prawidłowych rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. Zagrożenie to jest szczególnie wyraźne w okresie letnim, kiedy trwa sezon wypoczynkowy. Według szacunkowych danych można uznać, że do wód gruntowych, bądź bezpośrednio do jeziora trafia w sezonie wypoczynkowym około 6000 – 6500 m³ ścieków socjalno-bytowych.

Poważne zmiany w krajobrazie spowodowało wprowadzenie zabudowy turystyczno-rekreacyjnej. Niestety należy uznać, że w większości ma to charakter prowizoryczny i niekiedy szpecący otoczenie. W konsekwencji wpływa to negatywnie na walory estetyczno-krajobrazowe otoczenia jeziora.

- Potencjalnym zagrożeniem dla wód gruntowych są niektóre **obiekty infrastruktury komunikacyjnej**. Dotyczy to między innymi stacji paliw płynnych. Zgromadzone w zbiornikach paliwa mogą w wyniku błędów eksploatacyjnych, bądź awarii dostać się do gruntu i wód gruntowych. Zanieczyszczenie wody związkami ropopochodnymi są bardzo niebezpieczne ze względu na dużą skalę skażeń, a także praktyczną niemożność ich eliminacji.

W przypadku analizowanego obszaru możliwość skażenia większego obszaru jest ograniczona ze względu na warunki geologiczne gruntu, w którym posadowione są zbiorniki. Występują tutaj bowiem utwory gliniaste z dużym udziałem frakcji ilastych, co niewątpliwie utrudni rozprzestrzenianie się ewentualnych zanieczyszczeń i skażeń.

- **Warunki klimatyczne**, a zwłaszcza stosunkowo niskie opady w okresie wegetacyjnym powodują, że gmina Topólka leży w strefie deficytu wody dla potrzeb produkcji roślinnej.

Deficyt ten liczony jest jako różnica pomiędzy potrzebami wodnymi roślin uprawnych, a wysokością opadu, którego niedobór wynosi około 100 – 150 mm. Niedobory opadów są jedną z głównych przyczyn zmniejszania się produkcji roślinnej, a także sprzyja degradacji gleb. Bezpośrednią przyczyną jest w tym przypadku przesuszenie warstwy próchnicznej i zwiększenie jej podatności na erozję eoliczną. Brak pełnego i częstego filtrowania przez wody opadowe profilu glebowego, sprzyja także kumulacji różnego rodzaju zanieczyszczeń.

IV. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA LUDNOŚCI

Jednym z najważniejszych czynników obrazujących sytuację gospodarczą gminy jest aktywność ekonomiczna jej mieszkańców. Liczba podmiotów gospodarczych i związane z nimi miejsca pracy, a także operatywność i mobilność ludności czynnej zawodowo to podstawowe czynniki sprawcze poziomu życia materialnego oraz rozwoju gminy.

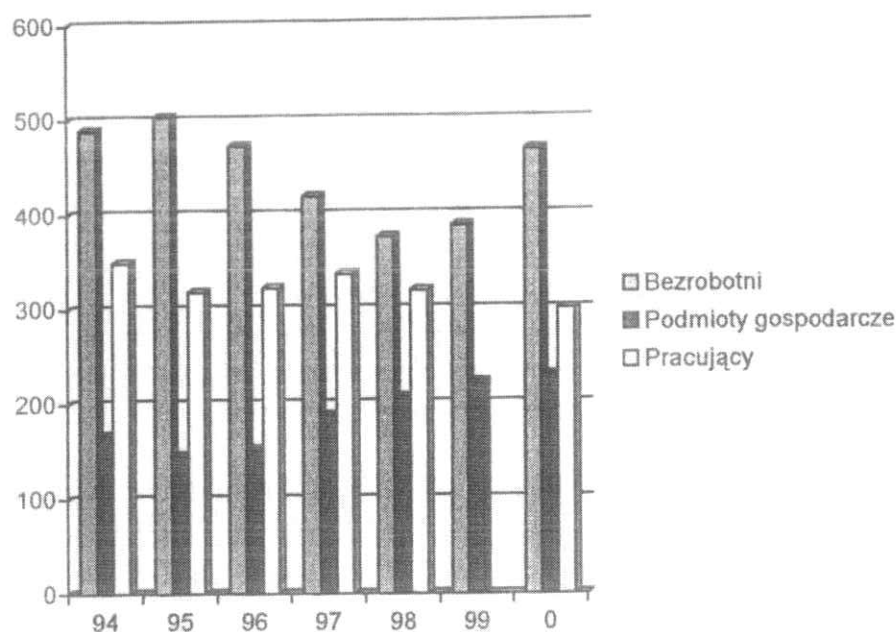
Problematykę tą przedstawia w sposób uproszczony tabela 1.

Tabela 1 Rynek pracy i aktywność ekonomiczna w latach 1994 – 2000 w gminie Topólka

Wyszczególnienie		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	dynamika zmian 1994-2000 w %
liczba bezrobotnych ¹		489	503	472	419	376	388	468	95,7
pracujący w gospodarce narodowej ²	ogółem	349	318	322	337	319	-	300	85,9
	przemysł i budownictwo	5	29	25	22	-	-	72	-
	rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	-	-	-	-	-	-	30	-
	usługi	-	-	-	-	-	-	198	-
	sektor publiczny	11	2	9	9	10	-	-	-
liczba podmiotów gospodarczych ³	sektor prywatny	156	144	143	179	197	-	-	-
	ogółem	167	146	152	188	207	222	230	137,7
	przemysł	-	-	-	-	-	27	27	-
liczba podmiotów gospodarczych według wybranych sekcji EKD	budownictwo	-	-	-	-	-	17	23	-
	handel i naprawy	-	-	-	-	-	70	71	-
	hotele i restauracje	-	-	-	-	-	5	9	-
	transport i gospodarka magazynowa	-	-	-	-	-	10	10	-
	pośrednictwo finansowe	-	-	-	-	-	5	3	-
	obsługa nieruchomości	-	-	-	-	-	5	7	-
		-	-	-	-	-	-	-	-

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu lata 1994 – 1997, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy lata 1998 – 2000

- 1 Bezrobotni zarejestrowani w Urzędzie Pracy
- 2 Pracujący w gospodarce narodowej bez rolników indywidualnych i osób duchownych oraz bez zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących nie przekracza 5 osób. Dla 2000 roku - według faktycznego miejsca pracy, bez zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i spółek cywilnych, w których liczba pracujących nie przekracza 9 osób oraz bez rolników indywidualnych
- 3 Zarejestrowanych w systemie REGON

Ryc. 1 Zmiany niektórych wskaźników aktywności gospodarczej w latach 1994 – 2000

Do podstawowych wskaźników służących analizie sytuacji i aktywności ekonomicznej gminy należy liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy, liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych systemie REGON oraz liczba osób pracujących w gospodarce narodowej.

W roku 2000 w gminie Topólka zarejestrowanych było 230 podmiotów gospodarczych, ich liczba od roku 1996 systematycznie wzrastała. W okresie tym dynamika wzrostu liczby podmiotów gospodarczych wyniosła 151,3 % co oznacza realny wzrost liczby działających firm w ciągu 5 lat o 78. Spośród ogólnej liczby zarejestrowanych jednostek gospodarczych 30,9 % stanowią firmy handlowe i naprawcze. 16,7 % stanowią przede wszystkim małe zakłady przemysłowe i firmy budowlane, głównie zakłady osób fizycznych.

Wartości wskaźników liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców oraz na 100 osób w wieku produkcyjnym dla gminy Topólka są niższe od wartości tych wskaźników liczonych dla gmin wiejskich powiatu radziejowskiego oraz od średnich ich wartości zarówno dla powiatu jak i województwa.

Na terenie gminy w 2000 roku działało 47 sklepów, w których pracowało 66 osób. Na jeden sklep przypada w gminie Topólka 114 mieszkańców. Wartość tego wskaźnika

jest wyższa zarówno od średniej dla powiatu jak i dla województwa, co oznacza słabszą dostępność konsumentów do usług handlowych.

Liczba bezrobotnych w roku 2000 wyniosła 468 osób. Niepokojącym jest fakt, iż od roku 1998 (kiedy poziom bezrobocia był najniższy), stopa bezrobocia liczona odsetkiem osób bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym, systematycznie wzrastała osiągając w roku 2000 poziom 15,4 %, a dynamika tego wzrostu wyniosła w tym czasie, aż 124,5 %. Tak więc w ciągu 3 lat nastąpił faktyczny wzrost liczby bezrobotnych o jedną czwartą to jest, aż o 92 osoby pozostające bez pracy. Wysokość wskaźnika stopy bezrobocia kształtuje się na poziomie niższym od średniej wartości tego wskaźnika dla powiatu radziejowskiego i nieco wyższym od średniej dla województwa.

W latach 1997 – 2000 następował sukcesywny spadek liczby osób pracujących w gospodarce narodowej liczony według faktycznego miejsca pracy; bez zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i spółek cywilnych, w których liczba pracujących nie przekracza 9 osób oraz bez rolników indywidualnych. Spośród tej grupy osób 66 % znajduje zatrudnienie w usługach, 24 % pracuje w przemyśle i budownictwie, a 10 % w rolnictwie, łowiectwie, leśnictwie i rybołówstwie razem.

Tabela 2 Gmina Topólka na tle wybranych jednostek administracyjnych

Wyszczególnienie	stopa bezrobocia ¹	liczba mieszkańców na 1 sklep	liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	liczba podmiotów gospodarczych na 100 osób w wieku produkcyjnym
gmina Topólka	15,4 %	114	43,1	7,6
gmina Bytów	18,9 %	95	52,1	9,4
gmina Dobrze	19,8 %	138	57,3	9,9
gmina Osiećciny	17,4 %	77	71,6	12,5
gmina Radziejów	14,4 %	580	43,6	7,8
powiat radziejowski	18,2 %	80	63,1	10,9
województwo kujawsko-pomorskie	14,0 %	81	77,9	12,7

1 - stopa bezrobocia liczona odsetkiem osób bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym

V. SYTUACJA DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNA

Pod względem liczby ludności gmina Topólka należy do średnich gmin powiatu radziejowskiego. Ludność gminy mieszka w 41 miejscowościach wiejskich, które w wewnętrznym podziale administracyjnym gminy, zorganizowane są w 24 jednostki sołeckie. W 2000 r. obszar gminy zamieszkiwało 5 335 osób. Na przestrzeni lat od 1994 do 2000 liczba ludności gminy zmniejszała się o 229 osób. Na taki stan wpływ miały takie czynniki jak:

- **ruch naturalny ludności**

Pod pojęciem ruchu naturalnego ludności rozumie się liczbę zawartych związków małżeńskich, liczbę urodzeń oraz liczbę zgonów. W 2000 r. w gminie zawartych zostało 31 małżeństw, urodzeń było 65 osób a zgonów 67. Z powyższego wynika, że liczba urodzeń była niższa od liczby zgonów, stąd przyrost naturalny był ujemny. Ruch naturalny ludności w gminie w latach 1994 – 2000 przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela 3 Ruch naturalny ludności w wybranych latach

Wyszczególnienie	1994 r.	1996 r.	1998 r.	2000 r.
	w liczbach bezwzględnych	w liczbach bezwzględnych	w liczbach bezwzględnych	w liczbach bezwzględnych
zawarte małżeństwa	38	27	43	31
urodzenia żywe	86	77	55	65
zgony ogółem	43	66	56	67
przyrost naturalny	43	11	- 1	- 2

- **Migracje**

Pod pojęciem migracji rozumie się różnicę pomiędzy odpływem a napływem ludności na dany obszar administracyjny. W 2000 r. w gminie Topólka saldo migracji było ujemne i wynosiło 27 osób. Odpływ ludności z terenu gminy był większy niż napływ. Migracje ludności gminy w latach 1994 do 2000 obrazują dane zawarte w tabeli 4.

Tabela 4 Ruchy migracyjne na terenie gminy Topólka

Wyszczególnienie		1994 r.	1996 r.	1998 r.	2000 r.
1. Napływ – zameldowanie na pobyt stały	ogółem	68	57	33	41
	z miast	30	11	19	16
	ze wsi	38	45	14	25
	z zagranicy	-	1	-	-
2. Odpływ – wymeldowanie z pobytu stałego	ogółem	103	96	85	68
	do miast	50	57	34	42
	na wieś	53	39	51	26
	za granicę	-	-	-	-
Saldo migracji		- 35	- 39	- 52	-27

Z przedstawionego zestawienia wynika wyraźne saldo ujemne migracji. Największy odpływ ludności na przestrzeni lat 1994 –2000 był w 1998 r. i wynosił – 52 osoby. Przyczyną takiego stanu są:

- likwidacja miejsc pracy
- niska opłacalność produkcji rolnej
- pogarszająca się sytuacja ekonomiczna ludności

Powyższe czynniki są główną przyczyną migracji ludności, której celem jest poprawa warunków bytowych.

• Struktura ludności wg płci

Na obszarze gminy Topólka w strukturze ludności wg płci nieznaczną przewagę stanowią mężczyźni nad kobietami. Na ogólną liczbę mężczyzn (2690) przypada (2645) kobiet. Współczynnik feminizacji dla gminy wynosi 98 przy średniej dla powiatu radziejowskiego 102,1 kobiet na 100 mężczyzn.

• Struktura ludności wg wieku

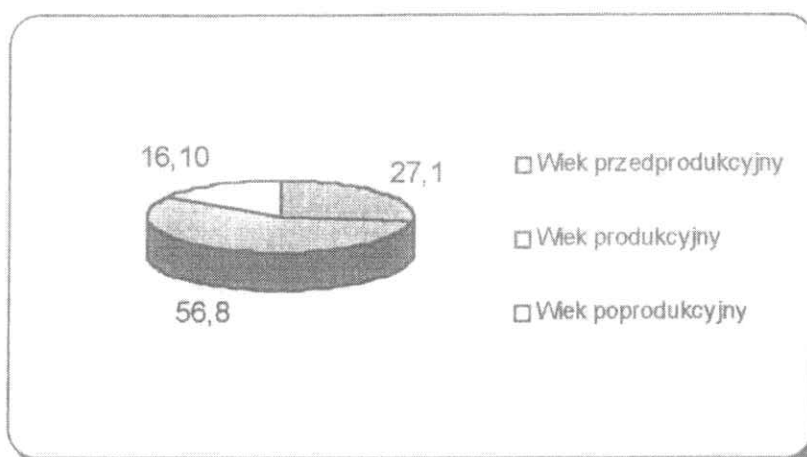
Na obszarze gminy Topólka podział ludności na podstawowe grupy demograficzne a zarazem i ekonomiczne, charakteryzuje się przewagą ludności w wieku produkcyjnym (3031 osób). Ta grupa wiekowa ludności stanowi 56,8 % ogółu mieszkańców gminy. W latach 1994-2000 na obszarze gminy nastąpił niewielki wzrost ludności w

wieku produkcyjnym z 53,7% 1 1994 r. do 56,8% w 2000 r. Jednocześnie w tym samym czasookresie zmniejszył się udział ludności w wieku przedprodukcyjnym z 30,5% (1710 osób) do 27,1% (1444 osoby). Zestawienie ludności gminy wg grup wiekowych przedstawia poniższa tabela 5 a w % udział rycina 2.

Tabela 5 Struktura wiekowa ludności

(a) Wyszczególnienie	1994 r.		1996 r.		1998 r.		2000 r.	
	w osobach	% do ogółu ludności	w osobach	% do ogółu ludności	w osobach	% do ogółu ludności	w osobach	% do ogółu ludności
liczba ludności ogółem	5606		5479		5426		5335	
ludność w wieku przedprodukcyjnym 12-17 lat	1710	30,5	1592	29,0	1541	28,4	1444	27,1
ludność w wieku produkcyjnym 18-64 lata	3011	53,7	3002	54,8	2993	55,2	3031	56,8
ludność w wieku poprodukcyjnym 60 lat kobiety 65 mężczyźni	885	15,8	885	16,2	892	16,4	860	16,1

Źródło: Urząd statystyczny Włocławek i Bydgoszcz (1994-2001)

Ryc. 2 Procentowy udział poszczególnych grup wiekowych

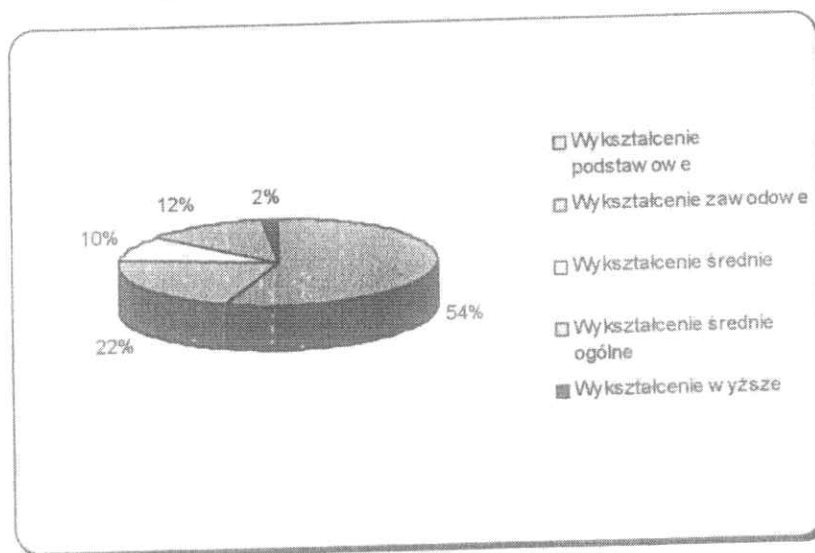
Na podstawie uzyskanych wyników prognozy biologicznej przewiduje się iż do 2015 roku nastąpi zmniejszenie liczby ludności ogółem, ale jednocześnie dokonają się zmiany w strukturze wiekowej ludności. Wg podziału na grupy wiekowe, główną tendencją będzie wzrost ludności w wieku produkcyjnym z 56,8 % do około 65,5% ogółu ludności. Wystąpią nadwyżki siły roboczej, co może przyczynić się do utrudnienia procesu re-

strukturyzacji gospodarki. Wystąpi dalszy problem miejsc pracy dla wzrastającej populacji ludności w wieku produkcyjnym.

• Poziom wykształcenia

W ogólnej liczbie ludności gminy Topólka ludność w wieku produkcyjnym w 1998 r. stanowiła 55,2% (2993 osoby). Pod względem wykształcenia grupa ta odznacza się dużym zróżnicowaniem, co przedstawia rycina 3

Ryc. 3 Struktura wykształcenia ludności

Powyższa struktura wykazuje niski poziom wykształcenia ludności w wieku produkcyjnym. Wysoki udział ludności z wykształceniem podstawowym jest zjawiskiem niekorzystnym, ale jednocześnie typowym dla obszarów wiejskich.

W gospodarce rynkowej powoduje to małą aktywność i przedsiębiorczość. Brak odwagi w podejmowaniu ryzyka w działalności na własny rachunek, mały stopień przedsiębiorczości nie daje pozytywnych efektów w rozwoju lokalnym.

• Sytuacja mieszkaniowa

W gminie Topólka w 2000 r. było 1414 mieszkań o powierzchni użytkowej 105041 m² i 5379 izbach. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 74,3 m². Przeciętna liczba osób w jednym mieszkaniu wynosiła 3,77. Natomiast liczba osób przypadająca na 1 izbę wynosiła 0,99. Przedstawione wielkości plasują gminę Topólka w granicach średniej w stosunku do innych gmin wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego. Zasoby mieszkaniowe oraz liczbę oddanych mieszkań na terenie gminy Topólka przedstawia tabela 6 i 7

Tabela 6 Zasoby mieszkaniowe w wybranych latach

	Zasoby mieszkaniowe zamieszkałe	1994 r.	1996 r.	1998 r.	2000 r.
1.	mieszkania	1423	1408	brak danych	1414
2.	izby	5381	5353	brak danych	5379
3.	powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	104300	104447	brak danych	105041
4.	przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,94	3,92	brak danych	3,77
5.	przeciętna liczba osób na 1 izbę	1,04	1,03	brak danych	0,99

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego Włocławek i Bydgoszcz za lata 1994-2000

Tabela 7 Mieszkania i izby oddane do użytku

Wyszczególnienie	1994 r.	1996 r.	1998 r.	2000 r.
Mieszkania ogółem	12	13	-	-
w tym indywidualne	12	13	-	-
Izby ogółem	55	62	-	-
w tym indywidualne	55	62	-	-
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania ogółem m ²	1344	1432	-	-
w tym indywidualne	1344	1432	-	-
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²	112	110,2	-	-

Tabela 7 obrazuje zupełny zanik budownictwa mieszkaniowego na obszarze gminy Topólka. Ostatnie obiekty mieszkaniowe oddano do użytku w roku 1996. Budownictwo wielorodzinne zlokalizowane jest w miejscowościach, gdzie występowała własność spółdzielcza i komunalna tj. Kozjaty, Paniewo, Czamarian, Emilianowo, Znaniewo, Topólka.

• **Zdrowie i opieka społeczna**

Opiekę zdrowotną na obszarze wsi i gminy Topólka prowadzi Gminny Ośrodek Zdrowia w Topólcu. W Ośrodku Zdrowia zatrudnionych jest 2 lekarzy pierwszego kontaktu, 1 lekarz dentysta, 5 pielęgniarek i 1 położna. Działalność usługową w zakresie zaopatrzenia ludności gminy w leki prowadzi apteka we wsi Topólka.

Ludność gminy Topólka korzysta również z usług leczenia i lekarzy specjalistów na terenie Włocławka.

Poziom zdrowotności ludności gminy Topólka kształtuje się w sposób zróżnicowany w zależności od grupy wiekowej. W grupie dzieci i młodzieży największy odsetek stanowią wady postawy (występuje u 25% dzieci), infekcje, a u dzieci małych do 1 roku infekcje układu oddechowego i pokarmowego. Ludności w wieku 19-65 lat oraz osoby starsze, najczęściej cierpią na choroby układu krążenia, zwyrodnienia stawów i kręgosłupa, a także choroby płuc, niedokrwienie i cukrzycę. Powodem takiego stanu zdrowotności są najprawdopodobniej zaniedbania społeczne, niska świadomość zdrowotna ludzi oraz nieprawidłowe nawyki żywienia.

• **Edukacja, kultura, sport, edukacja**

Na obszarze gminy Topólka oświatę sprawują wyłącznie Szkoły Podstawowe i Gimnazjum, które zlokalizowane są w miejscowościach:

- Topólka – gdzie mieści się zespół placówek oświatowych tj. Szkoła Podstawowa 6 klasowa z 287 uczniami i 27 nauczycielami pełnoetatowymi i 1 nauczycielem pracującym w niepełnym wymiarze godzin. Ponadto w Zespole Szkół znajduje się pomieszczenie do nauczania początkowego „0”, do której uczęszcza 39 uczniów. Gimnazjum z 85 uczniami i 4 nauczycielami pracującymi w pełnym wymiarze godzin,

- Czamanin – Szkoła Podstawowa 6 klasowa z 80 uczniami, 10 nauczycielami pracującymi w pełnym wymiarze godzin oraz 8 uczniami pobierającymi nauczanie początkowe „0”.

Szkoła posiada 8 sal lekcyjnych oraz salę gimnastyczną i boisko.

- Paniewo – Szkoła Podstawowa 6 klasowa z 80 uczniami i 10 nauczycielami pracującymi w pełnym wymiarze godzin oraz z nauczycielami o niepełnym wymiarze godzin. Ponadto do szkoły uczęszcza 8 uczniów zakwalifikowanych do nauczania początkowego. W szkole znajduje się 9 sal lekcyjnych oraz boisko przyszkolne.
- Znaniewo – Szkoła Podstawowa 6 klasowa z 90 uczniami oraz 11 nauczycielami pracującymi w pełnym wymiarze godzin i 1 nauczycielem pracującym w niepełnym wymiarze godzin. Ponadto do szkoły uczęszcza 8 uczniów zakwalifikowanych do nauczania początkowego. W szkole znajduje się 9 sal lekcyjnych oraz boisko przedszkolne.

Generalnie można ocenić, że gmina Topólka posiada dobrze rozwiniętą sieć bazy oświatowej spełniającą wymogi w zakresie realizacji profilu nauczania podstawowego i gimnazjalnego.

Na obszarze gminy Topólka brak jest szkół średnich. Młodzież po ukończeniu szkoły podstawowej oraz gimnazjum, kontynuuje dalszą naukę poza granicami gminy, tj. Włocławku, Lubrańcu, Izbicy Kuj., Starym Brześciu, Radziejowie.

• Kultura

Działalność w tym zakresie opiera się głównie na funkcjonowaniu Gminnego Ośrodka Kultury w Topólce. Dysponuje on księgozbiorem liczącym 14,5 tys. woluminów. Liczba czytelników w ciągu roku wynosiła około 1100. Wypożyczenia liczone w woluminach wynoszą 19,8 tys. co w przeliczeniu na 1 czytelnika daje 19 woluminów.

Zaplecze sportowo – rekreacyjne na terenie wsi i gminy Topólka stanowi stadion gminny w Topólce (Dębniaki) oraz przyszkolne boiska sportowe we wsiach: Topólka, Znaniewo, Paniewo, Czamanin. Stadion gminny jest miejscem organizacji różnych imprez sportowych i kulturalnych o charakterze gminnym i międzygminnym.

• Turystyka, rekreacja, wypoczynek

Gmina Topólka posiada wysokie walory przyrodnicze do rozwoju różnych form wypoczynku i rekreacji. Największy obszar o wysokich walorach przyrodniczych to rejon Jeziora Głuszyńskiego, które z przyległymi terenami tworzy cenny przyrodniczo obszar chronionego krajobrazu. Wspomniany rejon jest miejscem koncentracji zabudowy letniskowej oraz turystyczno-rekreacyjnej.

Ośrodkami obsługi turystycznej ludności są wsie: Topólka i Orle. Oprócz rejonu Głuszyńskiego na obszarze gminy występują mniejsze jeziora, w oparciu o które może rozwijać się turystyka i rekreacja. Rejony takie występują w obrębie wsi i jezior Chalno, Kamieniec, Sadhówek.

Ponadto na obszarze gminy wyznaczony jest krajowy szlak turystyczny Powstania Styczniowego oraz kajakowy szlak wodny rzeką Zgłowiączką. Z uwagi na wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy preferuje się rozwój lokalnych i ponadlokalnych ścieżek rowerowych, motorowych i pieszych.

W rejonach o dużym natężeniu ruchem turystycznym pobytowym i weekendowym preferuje się rozwój agroturystyki.

VI. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I KOMUNIKACJA

6.1. Gospodarka wodna

Wyposażenie gminy w urządzenia zbiorowego zaopatrzenia w wodę ma istotne znaczenia dla poprawy warunków życia ludności. Na obszarze gminy Topólka funkcjonowało w 1998 r. 76,1 km wodociągowej sieci rozdzielczej. Wykonanych było 619 podłączeń do budynków mieszkalnych.

Główne trasy sieci wodociągowej usytuowane są wzdłuż dróg komunikacyjnych w ścisłym powiązaniu z siecią osadniczą. Ogólnie stan sieci wodociągowej jest w dobrym i bardzo dobrym stanie technicznym, gdyż większość sieci wybudowano w ostatnich latach. Największa dynamika rozwoju sieci wodociągowej nastąpiła w latach 1995-1998. W stosunku do 1989 r. długość sieci wodociągowej wzrosła sześciokrotnie.

Gmina Topólka zwodociągowana jest w około 50 %. Z ujęcia wody w Pniewie zaopatrywanych jest 45% mieszkańców gminy. Ujęcie składa się z dwóch studni głębinowych.

wych o zasobach zatwierdzonych w kategorii „B” $Q = 90 \text{ m}^3/\text{h}$. Na ujęciu znajdują się dwa zbiorniki wyrównawcze o pojemności 125 m^3 każdy. Maksymalna wydajność ujęcia wynosi $135 \text{ m}^3/\text{h}$, a dobowa nie więcej $1800 \text{ m}^3/\text{d}$ przy 20 godzinnym pompowaniu. Pozostali mieszkańcy zaopatrują się w wodę z własnych ujęć wody. Susze jakie występują na obszarze Kujaw przyczyniły się do zmniejszenia zasobów wody w studniach kopalnych. Dlatego też zachodzi pilna potrzeba rozbudowy sieci wodociągowej. 100% zaopatrzenie mieszkańców północnej części gminy w wodę z wodociągów, wymaga rozbudowy i modernizacji ujęcia wody w Pniewie. Dla zwodociągowania południowej części gminy konieczna jest budowa ujęcia wody w Kamieńcu. Ponadto na obszarze gminy znajdują się nie eksploatowane studnie głębinowe w miejscowościach: Rybiny, Sadłużek, Świerczynek, Świerczyn, Kamieniec.

6.2. Gospodarka ściekowa

Na terenie gminy brak jest gminnej oczyszczalni ścieków. Około 92% wytwarzanych ścieków przez mieszkańców gospodarstw rolnych jest bez jakiegokolwiek oczyszczania wpuszczana do gruntu. Stanowi to ogromne zagrożenie dla środowiska. We wsiach o rozproszonej zabudowie, trudne a zarazem kosztowne jest wykonanie sieci kanalizacyjnej. W tej sytuacji rozwiązaniem mogą być przydomowe oczyszczalnie ścieków. Powinny one być stosunkowo tanie, proste w budowie i eksploatacji oraz niezawodne w działaniu. Na terenie gminy są wybudowane 2 oczyszczalnie przydomowe oparte na drenażu rozsączającym. W gminie znajdują się lokalne oczyszczalnie ścieków w miejscowościach:

- Czamanin dla gorzelni
- Jurkowo dla ubojni
- Topólka – oczyszczalnia kontenerowa o przepustowości $12,7 \text{ m}^3 / \text{dobę}$ dla Szkoły Podstawowej i Gimnazjum

Z uwagi na konieczność uzyskania odpowiednich klas czystości wód powierzchniowych, konieczna jest budowa mechaniczno-biologicznej oczyszczalni w miejscowości Topólka oraz we wsi Orle. Przy obu oczyszczalniach należy zlokalizować punkty zlewne, do których możliwy będzie dowóz nieczystości płynnych z terenu gminy. W miejscowościach, w których przewiduje się budowę oczyszczalni, zakłada się budowę sieci kanalizacyjnej.

6.3. Gospodarka cieplna

Zaopatrzenie mieszkańców gminy w ciepło oparte jest na indywidualnych źródłach ciepła i kotłowniach zakładowych. W przeważającej części źródła ciepła opalane są węglem. W niewielkiej części w kotłowniach źródłem ciepła jest olej opałowy.

6.4. Telekomunikacja

Gmina Topólka obsługiwana jest przez automatyczną centralę telefoniczną o pojemności 846 numerów z tego 785 łączy telefonicznych przypada na osoby prywatne. Wskaźnik telefonizacji wynosi 157,3 telefony na 1000 mieszkańców.

Największy przyrost abonentów telefonii przewodowej nastąpił w latach 1998 i 1999. W stosunku do 1989 r. liczba abonentów telefonii przewodowej wzrosła siedmiokrotnie. Postęp telefonizacji na obszarach wiejskich jest zbyt wolny w stosunku do narastających potrzeb. Wpływ na postęp telefonizacji w gminie Topólka ma rozproszona zabudowa, a to znacznie podraża koszty budowy sieci telekomunikacyjnej. Pomimo to stopień telefonizacji gminy zbliżony jest do średniej gmin wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego. Oceniając stan telekomunikacji w gminie, należy stwierdzić, że podstawowym problemem jest mała pojemność centrali telefonicznej oraz niewystarczająca sieć telefoniczna. Znaczącym uzupełnieniem w tej dziedzinie może być jednak telefonia komórkowa.

6.5. Zaopatrzenie w gaz ziemny.

Przez obszar gminy nie przebiega żaden gazociąg wysokoprężny. Pomimo to istnieje możliwość gazyfikacji gminy od istniejącego gazociągu wysokoprężnego DN 500 Włocławek-Odolanów poprzez budowę gazociągu lokalnego DN 100 oraz stacji redukcyjno-pomiarowej I⁰. Gazyfikacja gminy pozwoli na zastosowanie gazu do celów technologicznych, jak również jako czynnika grzewczego, a to spowoduje ograniczenie zanieczyszczeń atmosfery. Rozwój gazyfikacji w gminie Topólka, dyktowany głównie względami ekologicznymi powinien być opłacalny zarówno dla dostawcy jak i odbiorcy. Indywidualny odbiorca gazu dla potrzeb energetycznych nie powinien ponosić kosztów wyższych w stosunku do innych stosowanych nośników energii.

6.6. Gospodarka odpadami

W 2001 roku wspólnie dla gmin Bytów i Topólka w miejscowości Wandynowo wykonane zostało wysypisko odpadów stałych. Okres eksploatacji wysypiska przewidziano na 15 lat.

6.7. Elektroenergetyka

Przez teren gminy Topólka nie przebiegają linie wysokiego napięcia. Dostawa energii elektrycznej dla odbiorców odbywa się za pośrednictwem linii średniego napięcia zasilanych z GPZ zlokalizowanych na terenie gmin sąsiednich:

- GPZ „Lubraniec” z jednym transformatorem $1 \times 16\text{MVA}$ o mocy zainstalowanej 14 MW, napięcie 110/15 kV
- GPZ „Piotrków Kujawski” z dwoma transformatorem $2 \times 16\text{MVA}$ o mocy zainstalowanej 28MV, napięcie 110/15 kV.

Obecna sieć zasilająca i rozdzielcza średniego napięcia pracuje na napięciu 15 kV i nie przewiduje się zmiany napięcia. Główne linie elektroenergetyczne zasilające gminę są zrealizowane jako linie napowietrzne. Na obszarze gminy nie występują odcinki linii elektroenergetycznych kablowych średniego napięcia. W gminie zlokalizowanych jest również 101 stacji transformatorowych 15/04 kV. Wszystkie stacje zrealizowane są jako napowietrzne. Stacje posiadają transformatory o mocach od 20 KVA do 250 KVA, a ich aktualne obciążenie wynosi od 2 % do 81 %.

Przedstawione wcześniej rozwiązania zasilania odbiorców w energię elektryczną na terenie gminy dzięki temu, że moc elektryczna w poszczególnych GPZ jest znacznie większa od potrzeb elektrycznych odbiorców i dwustronnym zasilaniu głównych linii elektroenergetycznych średniego napięcia, zapewniają niezawodność dostawy energii elektrycznej. Z uwagi na istniejący zapas mocy w większości stacji transformatorowych, można wykorzystać energię elektryczną do celów ogrzewania obiektów.

6.8. Komunikacja

Teren gminy Topólka łączy się z zewnętrznym układem komunikacyjnym regionu za pomocą sieci dróg powiatowych. Drogi zaliczane do kategorii krajowych oraz wojewódzkich na terenie gminy Topólka nie występują.

Sieć drogowa gminy Topólka sprawują rolę połączeń z zewnętrznym układem komunikacji regionu to drogi powiatowe.

Do dróg powiatowych zalicza się drogi stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i gmin między sobą. Aktualnie – z uwagi na stopniowe wprowadzenie w życie ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – trwają prace ustalające podział wcześniejszych dróg wojewódzkich na drogi powiatowe i gminne. Ostateczny wykaz dróg powiatowych z podziałem numeracji, nazewnictwa, przebiegu i długości zostanie przyjęty i uchwalony przez radę powiatu po zasięgnięciu opinii poszczególnych rad gmin. Do czasu podjęcia przez rady gmin odpowiednich uchwał przyjęto, że dotychczasowe drogi wojewódzkie są drogami powiatowymi, z czasem wprowadzone zostaną odpowiednie korekty.

Występujące na terenie gminy Topólka drogi powiatowe to:

Nr 46752 Samszyce – Izbica Kujawska

Nr 46757 Torzewo – Lubraniec

Nr 46764 Faliszewo – Rybiny

Nr 46769 (Pamiątka) – gr. woj. – Topólka – Lubraniec

Nr 46777 (Galczyce) – gr. woj. – Bycz – Orle

Nr 46778 Topólka – Kamieniec

Nr 46779 Czamanin – Sierakowy – gr. woj. – (Mąkoszyn)

Wszystkie drogi powiatowe posiadają nawierzchnie utwardzone. Administracyjnie drogami powiatowymi na terenie gminy Topólka zarządza Zarząd Dróg Powiatowych w Radziejowie.

6.9. Komunikacja wewnętrzna gminy

Układ funkcjonalny komunikacji wewnętrznej gminy – oprócz opisanych już dróg powiatowych – składa się z sieci dróg gminnych oraz dróg o funkcji porównywalnej z drogami gminnymi.

6.9.1. Drogi gminne

Do dróg gminnych zalicza się drogi o znaczeniu lokalnym nie zaliczane do dróg innych kategorii, stanowiące uzupełniającą sieć dróg służących miejscowym potrzebom z wyłączeniem dróg wewnętrznych. Wykaz dróg gminnych przedstawiono w tabeli 8.

Niezależnie od dróg wymienionych w tabeli 8 – uznanych jako drogi gminne – występują drogi o funkcji porównywalnej z drogami gminnymi, są to drogi wewnętrzne oraz dojazdy. Powstawały one wraz z rozwojem zabudowy mieszkaniowej oraz infrastruktury wsi. Zaliczanie tych dróg do kategorii dróg gminnych powinno nastąpić w drodze uchwały rady gminy, po zasięgnięciu opinii rady powiatu.

Drogi gminne w przeważającej części posiadają nawierzchnie gruntową lub umocnioną żużlem i tłuczniem. Nawierzchnia utwardzona (bitumiczna, brukowa, betonowa czy z trylinki) występuje na nielicznych fragmentach systemu dróg gminnych.

Tabela 8 Zestawienie dróg gminnych

Lp.	Nr drogi	Przebieg	Całkowita długość (km)	Uwagi
1	001	Gr. gm. Osiećciny (Borucin) - gr. gm. Lubraniec (Bodzanowo)	1,020	
2	002	Gr. gm. Osiećciny (Powalkowice) - Torzewo Poduchowne - gr. gm. Lubraniec (Bodzanowo)	2,245	
3	003	Droga woj. 46757 (Torzewo Poduchowne) - Torzewo Poduchowne - droga gm. 001	1,700	
4	004	Gr. gm. Bytów (Nowe Witowo) - droga gm. 006 (Drwalewo)	0,870	
5	005	Droga woj. 46767 (Paniewo Poduchowne - droga gm. 002 (Bodzanowo)	1,860	
6	006	Świerczyn (droga woj. 46767) - Paniewek Poduchowny - gr. gm. Lubraniec (Bodzanowo)	4,180	
7	007	Droga gm. 006 (Paniewo Poduchowne) - Paniewek Poduchowny - gr. gm. Lubraniec (Żydówko)	0,950	
8	008	Droga woj. 46767 (Paniewo Poduchowne) - gr. gm. Lubraniec (Żydówko)	2,140	
9	009	Droga woj. 46752 (Sadłużek) - gr. gm. Boniewo (Wandynowo)	1,460	
10	010	Droga woj. 46752 (Świerczyn) - Świerczyn - droga woj. 46767 (Świerczyn)	2,330	
11	011	Droga woj. 46767 (Świerczyn) - Paniewek Poduchowny - gr. gm. Lubraniec (Żydówko)	1,150	
12	012	Droga woj. 46752 (Świerczyn) - gr. gm. Bytów (Czarnocice)	1,240	
13	013	Droga woj. 46767 (Świerczyn) - Galonki - Iłowo - droga gm. 015 (Iłowo)	1,840	
14	014	Droga woj. 46769 (Bielki) - Świerczyn Kolonia - droga gm. 011 (Paniewek)	1,380	
15	015	Droga woj. 46752 (Świerczyn) - Iłowo - Kolonia Galonki - Topółka (droga woj. 46769)	2,900	
16	016	Droga woj. 46764 (Żgniły Głuszynek) - Miłachówek - Głuszynek - Rybiny Ładne - droga woj. 46764 (Rybiny)	6,080	
17	017	Droga woj. 46764 (Opielanka) - droga gm. 015 (Iłowo)	1,800	
18	018	Droga woj. 46769 (Borek) - Borek	0,640	
19	019	Droga woj. 46769 (Orle) - Orle	1,130	
20	020	Droga woj. 46769 (Rybiny) - Chalno Parcele - Olszaczek - droga woj. 46778 (Kamieniec)	4,690	
21	021	Droga woj. 46752 (Dębianski) - Czamanin - gr. gm. Lubraniec (Samowo)	1,900	
22	022	Droga woj. 46778 (Marusin) - Wola Jurkowa - Czamanin Kolonia - Kamionki (droga gm. 023)	3,600	
23	023	Droga gm. 021 (gr. gm. Lubraniec) - Kamionki - droga gm. 026 (Czamanin)	2,380	
24	024	Droga woj. 46769 (Kolonia Orle) - Żuchta (do strumyka)	1,380	
25	025	Droga woj. 46778 (Kolonia Chalno) - Wola Jurkowa - droga woj. 46779 (Kamieniec)	2,600	
26	026	Droga woj. 46779 (Czamanin) - gr. gm. Lubraniec (Ostrowy)	1,530	
27	027	Droga woj. 46752 (Czamanin) - Karczówek	1,400	
28	028	Droga woj. 46769 (Kolonia Orle) - Osada Żelazek - gr. gm. Wierzbinek woj. konińskie	2,800	
29	029	Droga gm. 020 (Olszaczek) - droga gm. 030 (Olszak)	1,300	
30	030	Droga gm. 028 (Osada Żelazek) - Świnki - Kamieniec - droga woj. 46779 (Miłogaj)	4,400	
31	031	Droga gm. 030 (Olszak) - gran. gm. Wierzbinek, woj. konińskie	1,800	
32	032	Droga woj. 46779 (Sierakowy) - Marcelin - Młyńska - gr. gm. Wierzbinek, woj. konińskie (Dębowiec)	2,570	
33	033	Droga woj. 46779 (Kozjaty) - Kozjaty - gr. gm. Izbica Kujawska (Grochowska)	2,150	
34	034	Droga woj. 46779 (Sierakowy) - Marcelin - gran. gm. Izbica Kuj. (Kolonia Mchówek)	1,440	
		Razem	72,855	

6.9.2. Ścieżki rowerowe

Na terenie gminy Topólka nie występują samodzielne trasy przeznaczone dla ruchu rowerowego tzw. ścieżki rowerowe. Ruch rowerowy odbywa się po drogach publicznych na ogólnie przyjętych zasadach ruchu drogowego w Kodeksie Drogowym

W przypadku wyznaczenia szlaków komunikacji turystycznej należy poddać analizie potrzebę budowy oddzielnych ścieżek. Decydującym czynnikiem powinno być natężenie ruchu na drogach i łączące się z tym utrudnienia i niebezpieczeństwa dla ruchu rowerowego.

6.9.3. Elementy zaplecza technicznego motoryzacji

- **Stacje paliw**

Na terenie gminy Topólka funkcjonuje jedna stacja paliw prowadząca sprzedaż typowego asortymentu paliw płynnych. Zlokalizowana jest we wsi Topólka, przy drodze powiatowej Nr 46769(Pamiątka – Topólka – Lubraniec). Stanowi własność SKR w Topółce, po modernizacji jest obiektem sprawnym technicznie, funkcjonalnym o przeciętnym standardzie wyposażenia i obsługi. Aktualnie w końcowej fazie budowy znajduje się druga Stacja Paliw we wsi Czamaninek po wschodniej stronie drogi powiatowej Nr 46752 (Samszyce – Izbica Kujawska) w bezpośrednim sąsiedztwie jej skrzyżowania z drogą gminną Nr 4639021 (Czamaninek – Sarnowo). Inwestorem tej stacji jest pan Kraciński Zdzisław zam. w Woli Jurkowej.

Stacje obsługi pojazdów

Na terenie gmina Topólka występują pojedyncze warsztaty napraw samochodów, świadczące usługi w zakresie napraw silników, blacharstwa samochodowego i lakiernictwa. Występuje zróżnicowanie wyposażenia zakładów w sprzęt techniczny.

Brak zakładu świadczącego usługi w zakresie diagnostyki pojazdów, najbliższy zakład tego typu jest w Radziejowie.

- **Zespoły parkingowe**

Na terenie gminy nie występują zespoły parkingowe dużej liczby pojazdów. Mniejsze zespoły parkingowe zlokalizowane są głównie przed obiektami użyteczności publicznej jak Urzędy, Szkoły, obiekty turystyczne i pawilony handlowe.

- **Garaże**

Brak szczegółowych danych odnośnie ilości garaży na terenie gminy. Oprócz pojedynczych obiektów zrealizowanych na działkach przez osoby prywatne nie występują garaże zgrupowane w zespoły.

- **Komunikacja zbiorowa**

Środkami komunikacji zbiorowej na terenie gminy Topólka jest komunikacja autobusowa zorganizowana przez Państwową Komunikację Samochodową.

Linie autobusowe obsługujące teren gminy zbiegają się we wsi gminnej Topólka, gdzie zlokalizowany jest przystanek autobusowy z poczekalnią dla pasażerów. W poszczególnych wsiach na trasie kursowania autobusów zlokalizowane są przystanki autobusowe.

Na terenie gminy transport towarów odbywa się głównie przy użyciu pojazdów samochodowych. Transport towarowy po drogach kołowych odbywa się przy użyciu prywatnego sprzętu przewozowego. Występują nieliczni przewoźnicy świadczący usługi transportowe, posiadający zakłady przewozowe wyposażone w zróżnicowany pod względem tonażu transport samochodowy.

Rodzaj przewozów towarowych obejmuje głównie plody rolne, materiały budowlane, wyroby oraz środki służące do produkcji rolno-towarowej. Posiadacze środków transportowych świadczą usługi przewozowe zgłaszającym te potrzeby osobom fizycznym z terenu gminy.

VII. GOSPODARKA

7.1. Rolnictwo

Gmina Topólka położona jest w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego i południowo wschodniej części powiatu radziejowskiego, w rejonie rolniczym o zróżnicowanych warunkach orograficznych i geomorfologicznych.

Północna część gminy położona jest na równinnej wysoczyźnie morenowej, określanej jako Równina Kujawska. Charakteryzuje się wysokim udziałem gleb średnio-urodzajnych, ale dość zasobnych w składniki pokarmowe dla roślin uprawnych. W rolniczej przydatności tworzą kompleksy żytne dobre i bardzo dobre, a miejscami nawet bardzo dobre. W klasyfikacji bonitacyjnej gleb należą do klas I-IVb.

Pozostały obszar gminy położony jest na falistej wysoczyźnie morenowej Pojezierza Chodeckiego, urozmaiconej licznymi pagórkami i zagłębieniami wytopiskowymi, które w większości wypełnione są wodami jezior i jeziorek tzw. „oczek wodnych”. W zachodniej części gminy leży rynna Jeziora Głuszyńskiego o bogatym urozmaiceniu wyniosłych jej brzegów i linii brzegowej. Ponadto z Jeziora Głuszyńskiego wypływa rzeka Zgłowiączka, która przepływając przez obszar gminy Topólka w kierunku rzeki Wisły, tworzy liczne zakola, starorzecz i bagienną dolinę. W budowie geologicznej ziemi występuje duże zróżnicowanie genetyczne gleb pod względem przynależności ich do typów genetycznych. W przewadze występują gleby płowe z płatami gleb brunatnych, powstałych z glin piaszczystych lub piasków słabogliniastych. W zachodniej części gminy a szczególnie w sołectwach: Głuszynek, Orle, Kamieńczyk występują duże przestrzenie gleb rdzawych, które genetycznie związane są z utworami piaszczystymi różnej genezy (głównie piaski sandrowe). W rolniczej przydatności odznaczają się ubóstwem w składniki pokarmowe dla roślin uprawnych oraz kwaśnym odczynem. Bonitacyjnie należą do klas V-VI Rz, a dla rolnictwa nie przedstawia większej wartości produkcyjnej.

Pomimo dużych zróżnicowań warunków przyrodniczych rejon tej części województwa wraz z gminą Topólka cechuje wysoka produkcja rolna o charakterze towarowym.

Różnorodność asortymentowa pierwotnej produkcji rolnej w większości nie znajduje zagospodarowania jej na terenie własnej gminy. Wynika to z braku, lub słabo rozwi-

niętego przetwórstwa rolno-spożywczego, jak też położenia w stosunku do aglomeracji miejskich, jako bezpośrednich konsumentów pierwotnej produkcji.

Stosunkowo dobre powiązania komunikacji drogowej obszaru gminy z innymi ośrodkami województwa, daje możliwości w zbyciu pierwotnej produkcji rolnej. Dotyczy to głównie takich surowców rolniczych jak:

- mleka - którego skupem i przetwarzaniem zajmują się:
  - Spółdzielnia Mleczarska „Lakpol” w Piotrkowie Kujawskim - „Danone”
  - Spółka z o.o. Warszawa z Zakładem przerobu mleka w Bieruniu
  - Spółdzielnia Mleczarska Koło
- zbóż - skupem i przerobem zajmuje się:
  - Spółdzielnia „Świt” w Topółce
  - Mieszalnia Pasz Osięciny – Krzyżówki
  - Polskie Zakłady Zbożowe we Włocławku
- buraków cukrowych - gdzie kontraktacją, skupem i przerobem zajmuje się Cukrownia w Kruszwicy
- ziemniaków – skupem i przerobem ziemniaków przemysłowych zajmują się Zakłady przemysłu Ziemniaczanego w Trzemesznie województwo wielkopolskie
- owoców i warzyw - skupem i przetwarzaniem zajmuje się Kujawska Wytwórnia Win w Kruszwicy

7.1.1. Czynniki przyrodnicze warunkujące rozwój rolnictwa

Do grupy czynników przyrodniczych warunkujących rozwój gospodarczy gminy Topólka należą:

• Gleby

Obszar gminy i wsi Topólka cechuje zróżnicowanie genetyczne gleb. Wynika ono z budowy geologicznej i rzeźby terenu. Dominującym typem genetycznym są **gleby płowe i brunatne**. Wytworzone zostały z glin piaszczystych lub piasków słabo gliniastych. Należą do gleb średnio urodzajnych, dość zasobnych w składniki pokarmowe dla roślin uprawnych. W rolniczej przydatności tworzą kompleksy żytnie dobre lub pszenne dobre a miejscami nawet bardzo dobre.

Gleby rdzawe, zwane również skrytobelicowymi, w gminie zajmują niewielką powierzchnię. Genetycznie związane są z utworami piaszczystymi różnej genezy (piaski sandrowe). Charakteryzują się ubóstwem w składniki pokarmowe dla roślin uprawnych oraz kwaśnym odczynem. Rolniczo nie przedstawiają większej wartości. Bonitacyjnie należą do klas V-VIRz.

Gleby hydromorficzne wiążą się z dolinami rynien polodowcowych oraz podmokłymi obniżeniami i zagłębieniami wytopiskowymi. Gleby te rozwinęły się głównie na torfowiskach niskich, związanych z zarastaniem podmokłych dolin rzecznych oraz jezior. W rolniczej przydatności wykorzystywane są jako trwałe użytki zielone.

• Agroklimat

Kształtowany jest przez wiele czynników. Do najważniejszych należą: temperatura powietrza, opady atmosferyczne, okres wegetacji roślin uprawnych. Obszar gminy Topólka położony jest w środkowej dzielnicy rolniczo klimatycznej o następujących cechach:

- ⇨ średnia temperatura m-ca stycznia obniża się do $-2,5^{\circ}\text{C}$ (najzimniejszy miesiąc w roku),
- ⇨ średnia temperatura m-ca lipca waha się od $+18^{\circ}\text{C}$ do $+18,5^{\circ}\text{C}$ (m-c lipiec uznany jest za najcieplejszy w roku),
- ⇨ opady atmosferyczne – średnia roczna suma opadów nie przekracza 550 mm, z tego na okres wegetacji roślin uprawnych przypada ca 320 mm,
- ⇨ okres wegetacji roślin uprawnych trwa 210 dni. Rozpoczyna się gdy średnia temperatura dobową jest równa lub wyższa od $+15^{\circ}\text{C}$. Orientacyjnie zaczyna się w III dekadzie marca i trwa do III dekady października.

• Rzeźba terenu

Przez obszar gminy Topólka przebiegają dwie zasadnicze jednostki geomorfologiczne. Północna część gminy leży na wysoczyźnie morenowej równinnej, odpowiadającej genetycznie morenie dennej, określonej jako Równina Kujawska. Natomiast południowa część gminy położona jest na falistej wysoczyźnie morenowej, urozmaiconej licznymi pagórkami moreny czołowej i jeziorami. W zachodniej części gminy występuje system rynien polodowcowych jaką stanowiła rynna goplańska. Na skrzyżowaniu kilku rynien leży rynna Jeziora Głuszyńskiego o bogatym urozmaiceniu wyniosłych jego brzegów i linii brze-

wej. Tej formie towarzyszą liczne mniejsze jeziora i jeziorka tzw. „oczka wodne”, z których ważniejsze to jeziora – Chalno, Kamieniec. Jeziora te umiejscowione są w charakterystycznych nieckach i rozcięciach erozyjnych. Z Jeziora Głuszyńskiego wypływa rzeka Zgłowiączka, która przepływając przez Topólkę w kierunku rzeki Wisły, ma liczne zakola, starorzecza i bagienną dolinę.

Urozmaicona rzeźba terenu jest niekorzystnym czynnikiem, gdyż wzgórza morenowe o znacznych deniwelacjach i nachyleniach zboczy utrudniają prace agrotechniczne w rolnictwie oraz sprzyjają zjawisku erozji wodnej. W jej wyniku, wymywane zostają najwartościowsze cząsteczki wierzchnich warstw gleby, które niesione z wodą dostają się do jezior i rzek przyspieszając proces eutrofizacji.

• Rolnicza przydatność gleb

Do oceny rolniczej przestrzeni produkcyjnej podstawowymi miernikami były:

- ⇒ klasyfikacja bonitacyjna gleb,
- ⇒ kompleksy rolniczej przydatności

Szczegółowa analiza klasyfikacji bonitacyjnej gleb w sołectwach gminy pozwoliła na wyodrębnienie rejonów:

- ⇒ **gleb o najwyższej urodzajności i klasyfikacji bonitacyjnej (klasy II-IIIb)**, podlegające bezwzględnej ochronie ustawowej przed zmianą sposobu użytkowania. Koncentrują się one w północnej i środkowo-wschodniej części gminy, a szczególnie w sołectwach:

- Czmanin	68,4%
- Czmanin Kolonia	64,0%
- Wola Jurkowa	66,8%
- Galonki	66,3%
- Torzewo	59,8%
- Paniewo	58,3%
- Paniewek	51,9%
- Sadług	58,1%
- Miłachówek	58,4%
- Znaniewo	51,6%
- Chalno	53,9%

W rolniczej przydatności tworzą kompleks pszenno-żytni bardzo dobry i dobry.

➔ **gleb słabych i bardzo słabych**, rolniczo mało przydatnych. Ich koncentracja występuje w zachodniej części gminy, a głównie w sołectwach:

- Głuszynek	35,4%
- Orle	33,9%
- Kamieńczyk	55,4%

W rolniczej przydatności gleb tworzą kompleks żytni słaby i żytnio-hubinowy.

➔ **gleby o zróżnicowanej klasyfikacji bonitacyjnej** (przewaga gleb klas IV-tych). W rolniczej przydatności tworzą kompleks żytni dobry.

7.1.2. Czynniki poza przyrodnicze

• Struktura agrarna rozumiana jako forma własności

W strukturze własności ziemi główną formą jest własność prywatna. W jej zasobie znajduje się 8912 ha co stanowi 86,6% ogólnej powierzchni gminy. Z tego użytki rolne zajmują 7875 ha co stanowi 88,4%. Na tym areale rolniczą działalność produkcyjną prowadzą 1054 gospodarstwa rolne. Charakteryzuje je zróżnicowana wielkość obszarowa. Średnia wielkość gospodarstwa indywidualnego w gminie wynosi 7,5 ha. W strukturze obszarowej indywidualnych gospodarstw rolnych dominują gospodarstwa małe 1 do 5 ha, które w ogólnej liczbie gospodarstw gminy stanowią 34,3% (361 gospodarstwa). Gospodarstwa obszarowo powyżej 10 ha stanowią 32,1% (339 gospodarstw). Koncentrują się w obszarach o mało korzystnych warunkach przyrodniczych dla rolnictwa.

• Czynniki intensyfikujące produkcję rolną

➤ Melioracje

Czynnikiem warunkującym wielkość pierwotnej produkcji rolnej oprócz gleby jest woda. Jej obieg, a tym samym dostępność do części podziemnych roślin uprawnych warunkowane jest budową geologiczną, kulturą wierzchnich warstw gleby oraz ilością opadów atmosferycznych.

W celu zapewnienia prawidłowego obiegu wody w glebie, wykonano techniczne zabiegi melioracyjne (drenowanie). Zadaniem ich jest odprowadzenie nadmiaru wody stagnującej na powierzchni ziemi szczególnie w okresie wiosennym (roztopy wiosen-

ne) i letnim głównie po ulewnych deszczach. Na obszarze gminy techniczne zabiegi melioracyjne – drenowanie, wykonano w północnej i południowo-wschodniej części gminy, a głównie w sołectwach: Sadłużek, Torzewo, Sadług, Paniewo, Paniewek, Świerczynek, Znaniewo, Galonki, Świerczyn, Bielki, Czamanin.

Do końca 1998 r. na terenie gminy zmeliorowano 2 770 ha użytków rolnych, w tym:

- ↔ 2 615 ha gruntów ornych,
- ↔ 155 ha trwałych użytków zielonych.

➤ Nawożenie

Nawożenie i ochrona roślin należą do podstawowych czynników intensyfikujących produkcję roślinną. Uzyskanie wiarygodnych danych o wysokości nawożenia mineralnego na 1 ha użytków rolnych w gminie jest trudne, a tym bardziej dla sołectw. Wysokość nawożenia mineralnego określona została szacunkowo dla całej gminy. Według danych Urzędu Statystycznego we Włocławku kształtuje się ono na poziomie 100-110 kg NPK/ha użytków rolnych.

Nawożenie organiczne (obornik) obliczono na podstawie struktury gatunkowej zwierząt oraz pogłowia ogółem w jednostkach przeliczeniowych (DJP), stosując odpowiedni współczynnik przeliczeniowy na sztuki obornikowe. Obliczono, że co 4 lata na 1 ha gruntów rolnych w gminie stosuje się 282 dt obornika. Otrzymany wynik wykazuje, że potencjalne nawożenie organiczne jest zbliżone do prawidłowego. Jest to jednak wynik czysto teoretyczny, gdyż w praktyce rolnik dysponuje znacznie mniejszymi zasobami obornika, nie tylko w wymiarze ilościowym ale i jakościowym. Składają się na to różne przyczyny, a najważniejsze to niewłaściwe składowanie i magazynowanie.

➤ Mechanizacja

Najczęściej stosowanym miernikiem mechanizacji rolnictwa jest liczba ciągników przypadająca na jednostkę powierzchni użytków rolnych. W 1998 r. rolnictwo gminy Topólka dysponowało 604 ciągnikami, co w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych jest wysoce zróżnicowane. Kształtuje się od 13,8 w sołectwie Czamanin Kolonia do 2,7 w sołectwie Kozjaty. Oprócz ciągników rolniczych rolnictwo gminy wyposażone

jest w samobieżne maszyny do zbioru roślin uprawnych. W 1998 r. rolnictwo gminy dysponowało 33 kombajnami zbożowymi. W przeliczeniu na 1 kombajn zbożowy przypadło 151,6 ha upraw zbożowych.

VIII. WSTĘPNA IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW

Podstawową funkcją gminy jest **produkcja rolna**, która ma charakter pierwotny, zdeterminowany brakiem przetwórstwa rolno-spożywczego, przechowalnictwa i chłodnictwa.

Brak ukierunkowania na specjalizację produkcji rolnej wynika zapewne z położenia gminy z dala od dużych aglomeracji miejskich. Występują za tym trudności w zbyciu tej produkcji. Topólka posiada gleby zróżnicowanej wartości produkcyjnej. W związku z powyższym osiąga niższe efekty z produkcji rolnej niż pozostałe gminy z terenu powiatu radziejowskiego. Na taką sytuację mają wpływ warunki klimatyczne, które na tym obszarze charakteryzują się niską sumą opadów rocznych. **Niedobór wody** do produkcji roślinnej w okresie wegetacji powoduje niższą jakość pierwotnej produkcji rolnej. Innym czynnikiem mającym wpływ na wartość towarową produkcji rolnej jest przesuszenie gleb obszarów zmeliorowanych, które obejmują 70% gruntów rolnych. Innym problemem jest postępująca degradacja gleb spowodowana erozją wodną i eoliczną oraz zabiegami agrotechnicznymi i stosowaniem chemicznych środków ochrony roślin. **Zagrożenia** te dotyczą większości gleb wyższych klas bonitacyjnych.

Ze względu na **niską lesistość** obszaru gminy (8,5% ogólnej powierzchni), tereny te powinny być obiektem szczególnej dbałości. Podobnej **troski i ochrony** wymagają istniejące zasoby roślinności krzewiastej, zadrzewień przydrożnych, śródpolnych i przyzagródowych.

Na obszarze gminy Topólka występują **złoża surowców naturalnych** w postaci piasków, węgla brunatnego, torfu. Na większą skalę w gminie eksploatowane są kruszywa naturalne, a głównie piasek w rejonie wsi Wyrobki. Obecna eksploatacja piasku ma charakter dorywczy i przeznaczony na potrzeby lokalne.

Wysokie **walory przyrodniczo-krajobrazowe** oraz związane z tym położenie gminy w Głuszyńskim Rejonie Turystycznym wpływają na rozwój turystyki pobytowej.

Oprócz wspomnianych walorów przyrodniczo-krajobrazowych w rejonie Jeziora Głuszyńskiego, gmina posiada również wysokie **walory przyrodniczo-kulturowe**, które powinny być wykorzystane do rozwoju turystyki i agroturystyki.

Problemem wymagającym jak najszybszego rozwiązania w najbliższych latach jest rozwiązanie **gospodarki wodno-ściekowej**, zarówno na terenach turystycznych jak i na obszarach wiejskich gminy.

Zagęszczenie zabudowy letniskowej oraz rozproszona zabudowa siedliskowa gminy, przy dobrze rozwiniętej sieci wodociągowej i jednoczesnym braku kanalizacji powodują, że większość ścieków socjalno-bytowych jest odprowadzana do gruntu i wód powierzchniowych. Z uwagi na powyższe zagrożenia w obszarach turystycznych jak i wiejskich, najlepszym rozwiązaniem będą szczelne zbiorniki bezodpływowe z wywozem nieczystości płynnych do punktu zlewnego przy projektowanych oczyszczalniach ścieków, w Orlu i Topółce oraz budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków w obszarach o rozproszonej zabudowie. Zadaniem władz gminy będzie udzielanie wszechstronnej pomocy rolnikom indywidualnym, zarówno w zakresie proponowania takich rozwiązań jak również pozyskiwania kredytów bądź dotacji lub pożyczek z funduszu ochrony środowiska lub innych funduszy pomocowych. Obecnie na obszarze gminy działają trzy lokalne oczyszczalnie ścieków, w których oczyszczanie ścieków odbywa się wyłącznie pod potrzeby własne obiektów przy których są zlokalizowane. Powyższe oczyszczalnie znajdują się w miejscowościach Czamanin – dla gorzelni, Jurkowo – dla ubojni, Topółka – dla Szkoły Podstawowej i Gimnazjum. Zagospodarowanie odpadów stałych odbywa się na międzygminnym wysypisku, a miejscowości Wandynowo gmina Bytów. Pomimo istnienia **wysypiska odpadów** jest ono wykorzystywane głównie do gromadzenia odpadów z terenów wsi o zwartej zabudowie. Natomiast z obszarów wiejskich o rozproszonej zabudowie na wysypisko trafia zaledwie 10% śmieci wytwarzanych w gospodarstwach domowych, reszta zagospodarowana jest we własnym zakresie. Stanowi to istotne zagrożenie dla środowiska przyrodniczego, które w wyniku niekontrolowanego składowania odpadów będzie ulegało dalszej degradacji i zanieczyszczeniom. Władze gminy powinny zatem wprowadzić odpowiedzialny system wywożenia śmieci oraz zwiększyć nadzór nad gospodarką odpadami poprzez nakładanie sankcji karnych na osoby nie przestrzegające ustalonego systemu.

Ze względu na **prognozy demograficzne** zakładające wzrost w najbliższych latach liczby ludności w wieku produkcyjnym zwiększy się popyt na miejsca pracy. Może w związku z tym wystąpić nadwyżka siły roboczej. Głównym zatem problemem władz gminnych będzie zapewnienie miejsc pracy dla tej populacji. Sytuacja ta może spowodować

wać kolejną fazę bezrobocia, które w 2000 r. osiągnęło niepokojący poziom 15,8% w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym. Dodatkowym negatywnym czynnikiem w tym zakresie jest **poziom wykształcenia** mieszkańców gminy, gdzie zaledwie 1,6% ludności legitymuje się wykształceniem wyższym, a podstawowym aż 55,1%. Biorąc pod uwagę rolniczy charakter gminy i fakt, że większość populacji zatrudniona jest w rolnictwie, gdzie wskaźniki poziomu wykształcenia są bardzo niskie (55,1%). Pilnym zadaniem dla władz gminy będzie stworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych poprzez ludność dorosłą bądź jej przekwalifikowanie z ukierunkowaniem na pracę poza rolnictwem. Wymaga to jednak stworzenia warunków do inwestowania dla potencjalnych zainteresowanych, jak również prowadzenia szerokiej akcji informacyjnej wśród mieszkańców o możliwości podejmowania działalności gospodarczej w zakresie małej przedsiębiorczości wiejskiej.

Niepokojącym zjawiskiem w gminie Topólka jest systematyczne **ubożenie** mieszkańców gminy co ma swoje odzwierciedlenie w wysokości świadczeń z pomocy społecznej, a także w malejących dochodach własnych gminy oraz spadku udziału gminy we wpływach z podatku od osób fizycznych.

Niezbędne jest więc uruchomienie odpowiednich instrumentów, które umożliwią zwiększenie dochodów własnych

IX. OPINIE MIESZKAŃCÓW GMINY TOPÓLKA ZEBRANE W ANKIECIE TESTOWEJ

Celem **ankiety** było lepsze poznanie opinii mieszkańców Topólki nt. oceny sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, poziomu życia jej mieszkańców oraz zmian w ich otoczeniu, jakie zaszły w procesie transformacji systemowej i nowym podziale administracyjnym kraju. Ankieta powinna dać rozpoznanie w tzw. bolączkach mieszkańców jak też wydatkowaniu środków gminnych.

Jednocześnie **ankieta** miała być instrumentem uspołecznienia działań podejmowanych przez Samorząd gminny w celu rozpoznania słuszności ich decyzji i zgodności z oczekiwaniami społeczności lokalnej

W Ankiecie testowej poproszono respondentów o odpowiedzi na 10 pytań następującej treści:

1. Czy Pani(a) zdaniem w gminie Topólka żyje się .....

2. Czy sytuacja gminy jest .....
3. Czy nastąpiły jakieś zmiany w gminie po 1990 r. ....
4. Wymień 3 najważniejsze sprawy, którymi powinny zająć się władze samorządowe
5. Na co przede wszystkim powinny być przeznaczone pieniądze z budżetu gminy .....
6. Jaki kierunek rozwoju gminy Topólka uważa Pani(N) za najlepszy
7. Czy i jak podane niżej czynniki mogą pomóc lub przekształcić w rozwoju gminy .....
8. Pytanie dla osób działających – czym się zajmuje, co pomaga, a co przeszkadza w działalności
9. Pytanie dla rodzin: jak respondent ocenia ekonomiczną sytuację rodziny
10. Czy gmina jest środowiskiem o dobrych perspektywach dla młodzieży

Znaczna część pytań miała charakter tzw. testu wyboru, natomiast w trzech pytaniach należało uzupełnić odpowiedzi, a w niektórych proszono także o ich uzasadnienie. Ponadto należało podać podstawowe dane respondenta. Część ta, w szczególności opisywała: płeć, wiek, wykształcenie i zawód. ankieta była anonimowa.

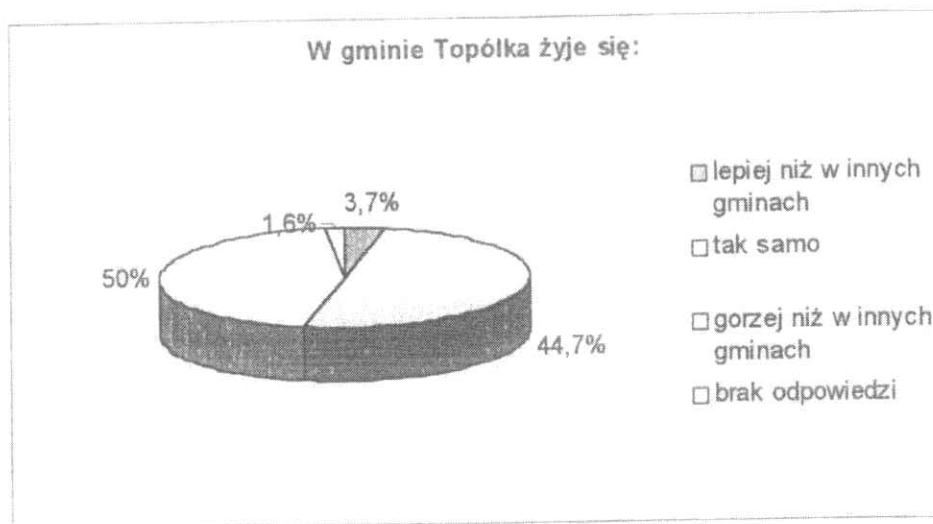
• Wyniki ankiet

Ludność gminy Topólka wg danych U. S. w Bydgoszczy w 2001 r., wynosiła ogółem 5 335 osób. Z tego dorośli stanowili 3 896 osób w tym 885 osób jest w wieku produkcyjnym.

Zgodnie z zamysłem Autorów w pierwszym podejściu wysłanych było 200 ankiet mieszkańców gminy z czego otrzymano 28 wypełnionych ankiet. W drugim podejściu wysłano następne 200 ankiet a wypełnionych otrzymano 160. Jak wynika z powyższego, wypełnionych ankiet otrzymano łącznie 188. Biorąc pod uwagę liczbę ludności dorosłej, można stwierdzić, że **ankietę** wypełnił co 20 pełnoletni mieszkaniec gminy Topólka.

1. Pierwsze pytanie **ankiety** dotyczyło **oceny poziomu życia mieszkańców w gminie Topólka** w porównaniu z innymi gminami.

Jak wynika z odpowiedzi respondentów, 44,7% mieszkańców gminy Topólka twierdzi, iż w ich gminie **żyje się gorzej** niż w innych gminach, 50% ankietowanych twierdzi, że **tak samo**, a 3,7% twierdzi iż w ich gminie **żyje się lepiej**.

Zaledwie 3 osoby nie zaznaczyły odpowiedzi na to pytanie.

2. W drugim punkcie ankiety mieszkańcy ocenili sytuację samej gminy.

Sytuacja gminy Topólka wg większości liczby jej mieszkańców oceniana jest jako **średnia**. W taki sposób łącznie odpowiedziało 60,6% ankietowanych. W uzasadnieniu średniej sytuacji gminy podawane są:

- słabe rolnictwo, brak przetwórstwa rolno-spożywczego
- mało inwestycji
- starcza pieniędzy na wypłacenie zasiłków osobom nadużywającym alkoholu,
- brak środków na dokończenie zaczętych inwestycji,
- brak przemysłu, likwidacja zakładów spółdzielczych, brak wpływów do budżetu gminy,
- problemy dotyczą ich te same co inne gminy,
- słaba sytuacja dochodów gminy
- brak miejsc pracy

Wg 31,9% ankietowanych gmina jest w złej i bardzo złej sytuacji. W uzasadnieniu podawane są najczęściej:

- brak wykorzystania walorów turystycznych
- brakuje środków na rozwój gminy,

- budżet gminy przejadają nauczyciele i oświata,
- brak widocznych inwestycji
- niedoinformowanie mieszkańców o inwestycjach planowanych oraz zarobkach p. Wójta Gminy,
- za dużo urzędników na tak małą gminę.

Stosunkowo nieznaczna część respondentów 5,9% postrzega sytuację gminy jako dobrą. W uzasadnieniu podaje:

- w trakcie realizacji są różne przedsięwzięcia inwestycyjne.

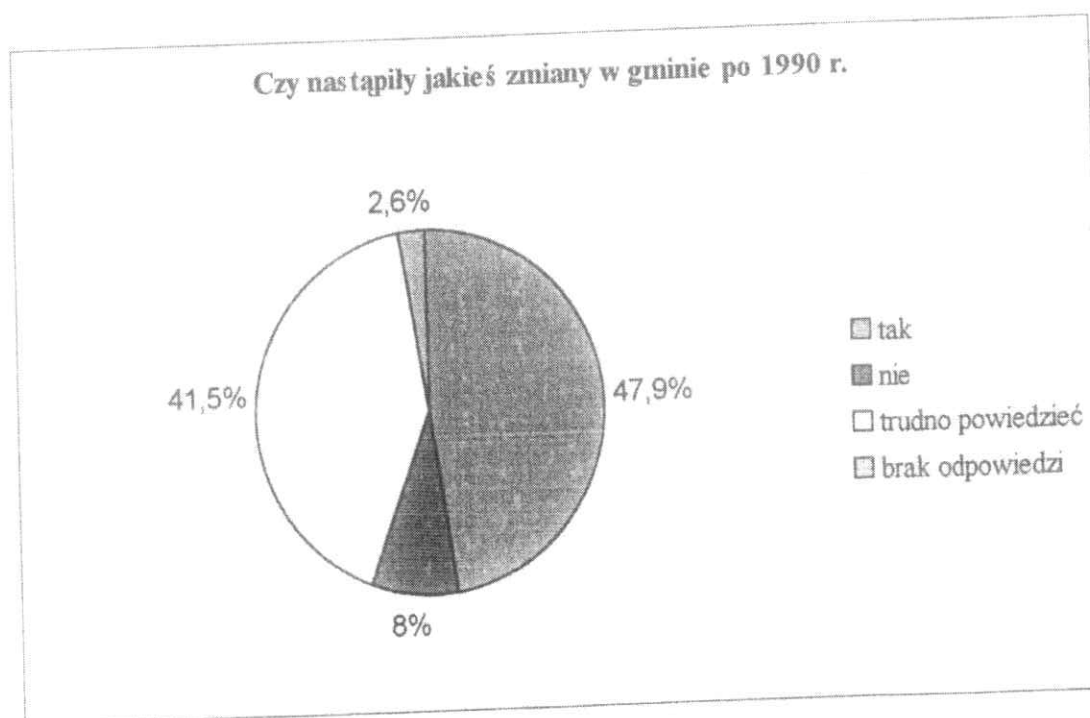
3. W kolejnym pytaniu respondenci ocenili **zmiany w gminie po 1990 r.**

Okolo 47,9% ankietowanych dostrzega zaistniałe zmiany. Przypadają one głównie na:

- budowę i modernizację dróg
- telefonizację wsi
- wodociągowanie wsi
- oświetlenia ulic

Następnie 41,5% respondentom trudno ocenić czy nastąpiły zmiany w gminie. Że nie nastąpiły żadne zmiany w gminie ocenia 8% ankietowanych, a 2,6% respondentów nie udzieliło odpowiedzi.

Powyższe dane przedstawiono w diagramie kołowym.

4. W pytaniu 4 mieszkańcy mieli za zadanie wymienić **3 najważniejsze sprawy, którymi** powinny zająć się władze samorządowe. Spośród kilkudziesięciu przytoczonych różnych kwestii rysują się cztery zasadnicze grupy:

➤ w pierwszej grupie znalazła się najważniejsza sprawa to **infrastruktura i oświata**. Tak twierdziło 44,1% respondentów. To bardzo dużo zważywszy, iż nie było podanych celów (wskazań). Niektóre zadania z tego zakresu to:

- budowa sieci wodociągowej i kanalizacji
- budowa oczyszczalni ścieków
- budowa i remonty dróg
- budowa chodników
- budowa parkingów
- oświetlenie ulic we wsiach o zwartej zabudowie
- rozwój szkolnictwa ponadgimnazjalnego
- poprawa warunków bytowych i sytuacji finansowej nauczycieli
- zakup autobusów do dowozu dzieci do szkół
- budowa gazociągu

➤ **drugą ważną grupę** stanowi ważna sprawa – **bezrobocie**. Tak twierdziło 38,3% respondentów.

Niektóre zadania z tego zakresu to:

- walka z bezrobociem – tworzenie nowych miejsc pracy
- wspieranie przedsiębiorczości

➤ **do trzeciej wyodrębniającej się grupy zadań dla władz samorządowych należą:** pomoc socjalna, rolnictwo, kultura, rekreacja, środowisko, służba zdrowia. Zadania te wymienia około 13% respondentów.

W szczególności to:

- opieka nad ludźmi starszymi, pomoc biednym i rodzinom wielodzietnym,
- budowa mieszkań komunalnych dla najuboższych
- uruchomienie przetwórstwa rolno – spożywczego oraz skupu płodów rolnych, poprawa warunków życia rolników
- odnowa i budowa nowej melioracji
- uaktywnienie GOK w Topólce

- praca z młodzieżą i tworzenie kół zainteresowań
- zatrudnienie stomatologa
- zwalczanie przestępczości
- uporządkowanie spraw związanych z działkami rekreacyjnymi
- ochrona środowiska – zapobieganie odprowadzaniu ścieków do wód powierzchniowych tj. jezior i rzeki Zgłowiączki

➤ **czwarta grupa to** bezpieczeństwo, turystyka i czystość gminy. Te tematy wymienia około 5% respondentów. Jako jedne z najważniejszych spraw do załatwienia przez władze samorządowe będą:

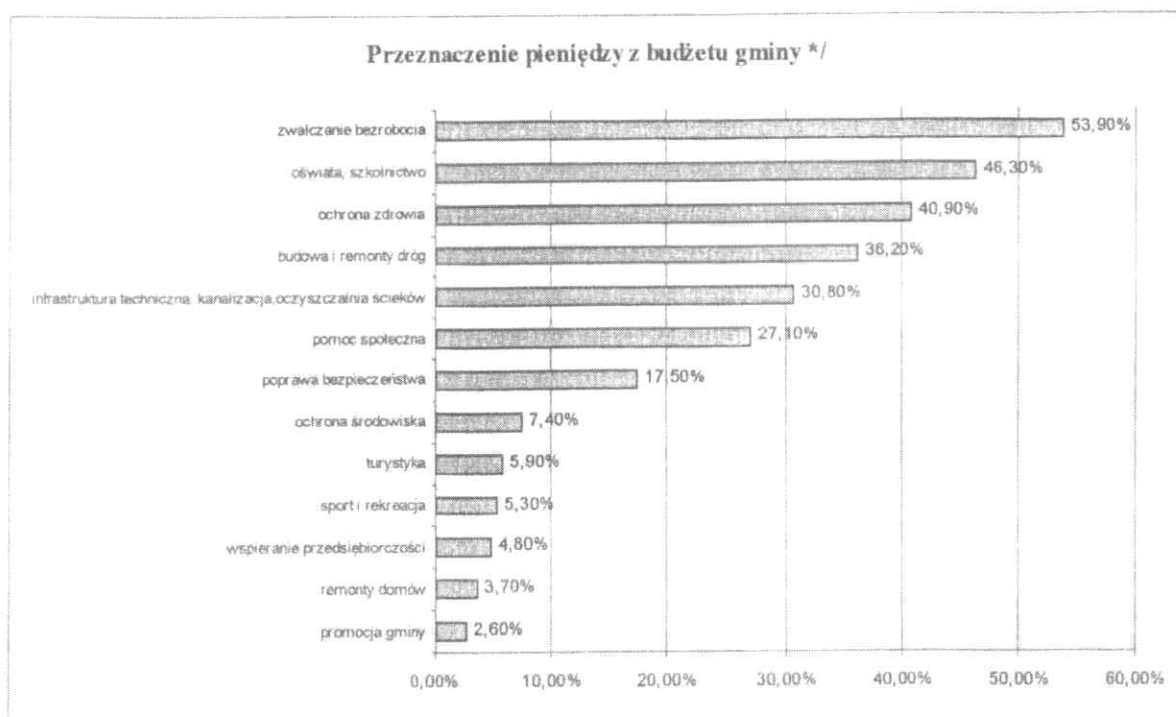
- czystość wokół jezior
- bezpieczeństwo na drogach i w otoczeniu
- porządek na obszarze gminy

➤ **Piąta grupa – inne.** Sporadycznie wspomniano o reklamie gminy.

5. Przeznaczenie pieniędzy z budżetu gminy

Pieniądze z budżetu gminy proponuje się wydać na:

- zwalczanie bezrobocia – taki cel wybrało 53,9% ankietowanych
- ochronę zdrowia - 40,9%
- oświatę i szkolnictwo - 46,3%
- budowę i remonty dróg - 36,2%
- infrastrukturę techniczną (wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnia ścieków) - 30,8%
- utrzymanie czystości gminy - 10,0%
- pomoc społeczną - 27,1%
- poprawa bezpieczeństwa - 17,5%
- ochronę środowiska - 7,4%
- turystykę (inwestycje) - 5,9%
- sport i rekreację - 5,3%
- wspieranie przedsiębiorczości - 4,8%
- remonty domów - 3,7%
- promocję gminy - 2,6%

*/ Należało wskazać 3 najważniejsze cele. W przypadku większej ich liczby wzięto pod uwagę 3 pierwsze; natomiast przy mniejszej liczbie niż 3 zakwalifikowano jako brak odpowiedzi.

6. W punkcie 6 ankietowani mieli za zadanie określić najlepszy kierunek rozwoju gminy. Odpowiedzi były podzielone a ich rozkład wygląda następująco: */

a) postawienie na rozwój i unowocześnienie rolnictwa w gminie, rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego	35,6%
b) wolniejszy, ale zrównoważony i chroniący środowisko rozwój wszystkich dziedzin gospodarczych w gminie: przemysłu, rolnictwa, turystyki i usług	28,7%
c) postawienie na nowe inwestycje przemysłowe i intensywną rozbudowę istniejących przedsiębiorstw przemysłowych oraz związanego z nimi transportu i usług	17,2%
d) postawienie na intensywny rozwój turystyki i usług turystycznych	8,5%
e) inny – jaki **/	3,2%
f) brak odpowiedzi	6,8%

*/ W przypadku podania kilku odpowiedzi uwzględniono pierwszą z nich

**/ Podano tu cel:

- chronić rozwój społeczności na terenie gminy,
- ochronę środowiska
- inwestycje związane z rozwojem turystyki

7. Kolejne pytania, tj. 7 i 8 okazały się mało trafione.

Pytanie 7: czy i jak wymienione czynniki mogą pomóc w przyszłości w rozwoju gminy. Znaczna część respondentów po prostu zaznaczała wybrane odpowiedzi bez wskazania czy są to czynniki prorozwojowe czy raczej bariery rozwoju gminy. mimo podanych do tego pytania odpowiedzi do wyboru (8), treść pytania mogła wydać się zbyt zawiła. Po analizie odpowiedzi na to pytanie, wydaje się iż zamiast „Czy i jak” winno ono zaczynać się od słów: „które z wymienionych poniżej ....” lub wprost „Zaznacz ...” i w obu przypadkach albo zapytać o czynniki mogące pomóc, albo przeszkodzić w rozwoju gminy.

Odpowiedzi na to pytanie udzieliło 74,5% ankietowanych.

Najczęściej wymieniano: turystykę, następnie rolnictwo i prywatnych przedsiębiorców.

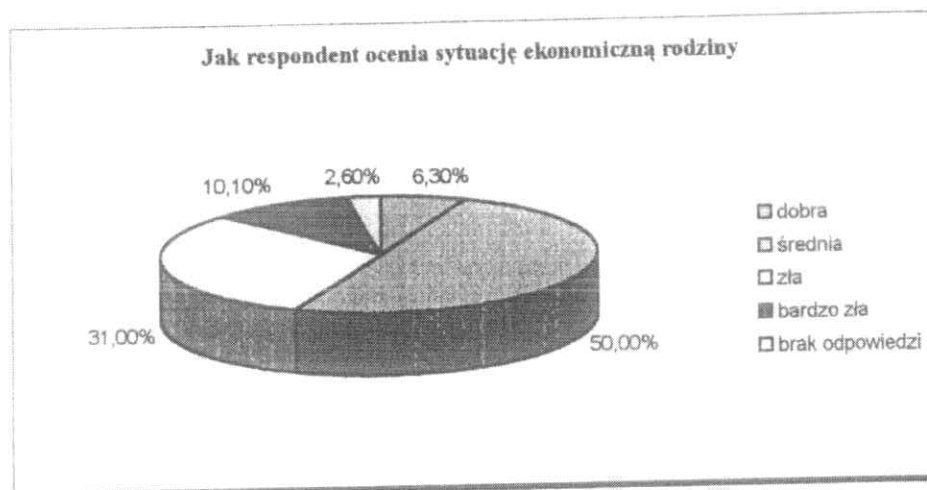
najrzadziej określono dwie odpowiedzi: instytucje ponadlokalne oraz partie polityczne – lokalni politycy, co sugeruje, iż zdaniem respondentów nie odgrywają one większej roli w rozwoju gminy.

8. Pytanie to było skierowane do osób działających. Zapytano je wpierw o to czym się zajmują, a następnie co pomaga, a co przeszkadza w działalności. Niestety liczba odpowiedzi na to pytanie była bardzo niska i wynosiła 9,0% ankietowanych. Wśród zagadnień, które przeszkadzają w działalności wymieniono m.in.:

- niskie zarobki, bezrobocie
- drogie środki produkcji rolnej
- niskie ceny płodów rolnych
- wysokie podatki
- brak rynku zbytu
- brak współpracy z samorządem
- brak nabywców na towary

9. W punkcie tym, zapytano o ocenę ekonomicznej sytuacji rodziny Respondenta. Wyniki zobrazowano na poniższym diagramie.

Jak wynika z ankiet, połowie respondentom żyje się po prostu średnio – w ten sposób odpowiedziało 50,0% zapytanych. Pozostała część respondentów zasadniczo dzieli się na osoby o złej (31,0%) i bardzo złej (10,1%) sytuacji ekonomicznej. Natomiast nikomu z respondentów nie żyje się bardzo dobrze, a dobrze żyje się zaledwie 6,3% respondentom.

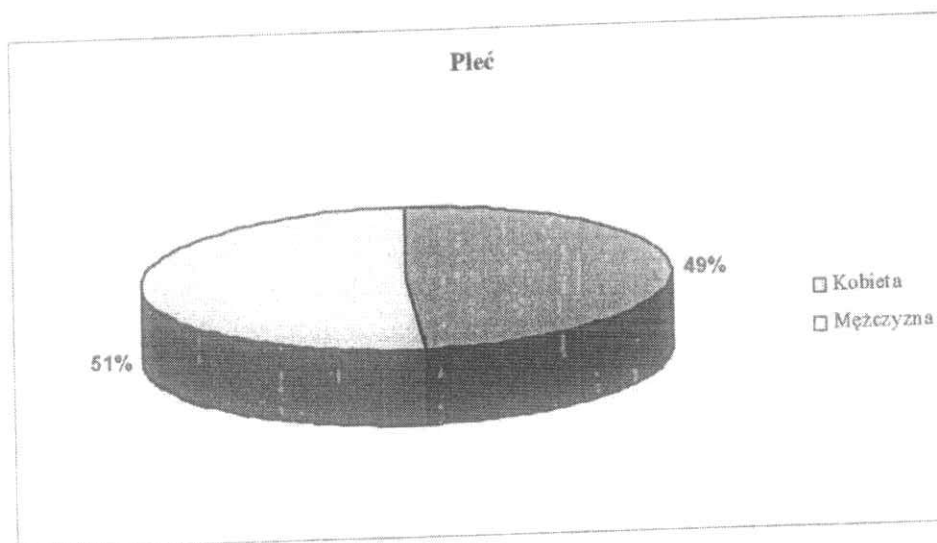
10. **Gmina jako dobre środowisko dla młodzieży ?** Zadziwiająco dużo bo 54,2% osób udzieliło jakiegokolwiek odpowiedzi na to pytanie. Jak wynika z tego punktu, będącego ostatnim w zasadniczej części Ankiety, gmina Topólka nie jest dobrym środowiskiem dla młodzieży. W ten sposób postrzega ją ponad 44,2% osób, natomiast jako przyjazne środowisko – 8,5% zapytanych.

Najczęściej używano następujących argumentów przeciw:

- brak miejsc pracy
- brak środków finansowych na edukację
- brak szkoły profilowej, niekwalifikowana kadra w szkołach
- brak sportu i rozrywki
- brak zajęć pozalekcyjnych
- brak szkół średnich i zawodowych

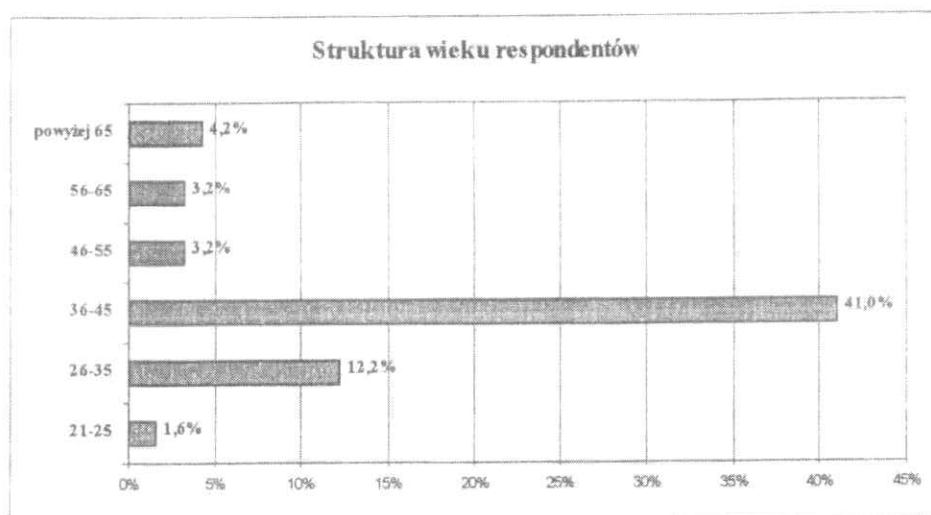
Ankietowani i kilka uwag

O wiarygodności uzyskanych danych może świadczyć odpowiednio dobrana grupa respondentów – szeroki wachlarz wiekowy, zróżnicowanie w wykształceniu, wielkość wykonywanych profesji – słowem, jak się wydaje, możliwie pełen obraz społeczności.

I tak spośród 188 ankietowanych, którzy zaznaczyli swą płeć w Ankiecie 51% stanowili mężczyźni. Na uwagę zasługuje fakt, że nie wszyscy respondenci udzielili odpowiedzi na to pytanie.

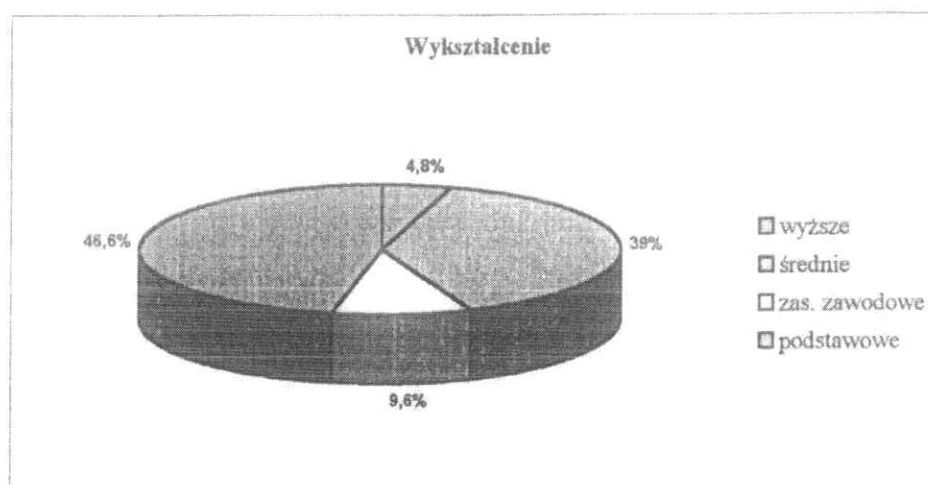
Struktura wieku – Ankietowanych wygląda następująco: spośród 188 osób, które zaznaczały odpowiedź, najwięcej osób było w przedziałach wiekowych 26÷45 lat. Z tych przedziałów wiekowych jest około 70% odpowiedzi. Respondenci są przedstawicielami wszystkich grup dorosłej populacji gminy. Podobieństwo wykresu do rozkładu normalnego mówi nam o reprezentatywnej grupie w tym względzie.

Respondenci reprezentują kilka różnych zawodów. Największą grupę stanowią: rolnicy – 47,1% ankietowanych, a 78,6% osób, które odpowiedziały na to pytanie, technicy ekonomiści – 7,1% ankietowanych, nauczyciele – 10,0%. Wśród ankietowanych jest także kierownca emeryt.

Natomiast 23,6% Ankietowanych stwierdziło, iż nie posiada żadnego zawodu. Duża grupa osób bez zdobytego zawodu jest faktem wymownym i niepokojącym. Z drugiej jednak strony na podkreślenie zasługuje fakt, iż 12,2% Ankietowanych w ogóle nie wypełniło tego punktu Ankiety. Pozwala to przypuszczać, iż bez zdobytego zawodu pozostaje co piąty dorosły mieszkaniec gminy (spośród osób, które odpowiedziały na to pytanie stanowiło grupę bez zawodu).

Dla dopełnienia niniejszego obrazu niech posłuży poniższy diagram.

Jak wynika z wykresu, największą grupę stanowią mieszkańcy z wykształceniem podstawowym 46,6%. Nieco mniej 39,0% jest osób z wykształceniem średnim oraz 9,6% z wykształceniem zasadniczym zawodowym. 4,8% ankietowanych posiada wykształcenie wyższe.

W niniejszej Ankiecie zapytano również o to, od kiedy respondent mieszka w danej miejscowości. Niniejszy materiał pozwala stwierdzić, iż zdecydowana większość respondentów mieszka od wielu lat w jednej miejscowości, w tym znaczna część w miejscu urodzenia. Fakt ten mówi o dobrej znajomości specyfiki gminy i pozwala wysnuć wniosek o wartości odpowiedzi i sugestii respondentów

Podsumowanie

Wyniki niniejszej ankiety dają obraz gminy i poziomu życia jej mieszkańców. W oparciu o nią możemy powiedzieć, iż ankietowany mieszkaniec gminy Topólka to: mężczyzna – wiek 26-45 lat – z zawodu rolnik, wykształcenie podstawowe, zasadnicze zawodowe, średnie i wyższe.

Jego zdaniem:

- ekonomiczna sytuacja rodziny oceniana jest jako średnia,
- w gminie Topólka żyje się tak samo, a sytuacja gminy jest średnia,
- zmiany po 1990 r. są mało widoczne, ale są i przejawiają się w postaci budowy i modernizacji dróg, telefonizacji, a także budowy wodociągów oraz oświetlenia ulic, tak ocenia 47,9% respondentów, dla 41,5% ankietowanych trudno ocenić, czy nastąpiły zmiany, 8% ankietowanych ocenia, że nie nastąpiły zasadnicze zmiany,
- pierwszoplanowym zadaniem dla władz samorządowych jest rozwój infrastruktury technicznej (budowa dróg, wodociągów, kanalizacji), następnie walka z bezrobociem
- pieniądze z gminy przeznaczyli by głównie na budowę i remonty dróg, zwalczanie bezrobocia, ochronę zdrowia, budowę wodociągów i kanalizacji itp.,

- opowiada się za postawieniem na rozwój i unowocześnienie rolnictwa w gminie, rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego,
- istotne czynniki promujące lub hamujące rozwój gminy to: rolnictwo, turystyka i prywatni przedsiębiorcy,
- zdecydowanie nie widzi perspektyw dla młodzieży w swojej gminie, pierwszoplanowa bariera to brak miejsc pracy.

X. OPIS STOSOWANEJ METODY

10.1. Informacje wstępne

Długookresowe planowanie strategiczne jest podstawą sformułowania długofalowych celów rozwoju. Jednocześnie stanowi główny element lokalnej strategii jako instrument rozwoju społeczno-gospodarczego. Istotą metody planowania strategicznego jest ukierunkowanie wizji rozwoju na cele i kierunki polityki gminy. Cechą planowania strategicznego jest wariantowy zapis ustaleń, uzależniony od hierarchii celów rozwoju. Punktem wyjścia do formułowania strategii jest diagnoza prospektywna czyli ocena stanu istniejącego i ustalenie kluczowych problemów rozwoju.

Kolejne elementy strategii to:

- wyznaczenie pola możliwego działania określonego poprzez identyfikację szans i zagrożeń rozwoju,
- wskazanie wariantowych kierunków działania uzależnionych od przyjętych priorytetów wyrażonych w celach strategicznych,
- określenie zakresu instytucjonalnej i społecznej odpowiedzialności regulowanej systemem prawnym i organizacyjnym.

10.2. Liderzy lokalni

Kluczowy udział w wyznaczaniu celów strategicznych oraz zadań realizacyjnych miała specjalnie powołana Społeczna Komisja Konsultacyjna, w skład której weszli

przedstawiciele wszystkich miejscowych środowisk - lokalni liderzy społeczni. Lista osób, które zostały powołane do udziału w pracach nad powstawaniem opracowania strategii:

Lista Społecznej Komisji Konsultacyjnej

L.p.	Nazwisko i imię	Miejscowość
1.	Antczak Roman	Borek
2.	Wojtysiak Piotr	Wola Jurkowa
3.	Grabowski Andrzej	Świerczyn
4.	Kaczmarek Grzegorz	Czamaninek
5.	Kalinowski Piotr	Orle
6.	Kurzawa Andrzej	Kamieńczyk
7.	Maciejewski Marek	Świerczynek
8.	Małecki Zbigniew	Galonki
9.	Niedośmiałek Józef	Sierakowy
10.	Nowakowski Edward	Czamanin
11.	Ostrowski Stanisław	Kol. Czamanin
12.	Paliwoda Romuald	Topólka
13.	Wardecki Tomasz	Paniewek
14.	Wujkiewicz Waldemar	Topólka
15.	Zuchniarek Józef	Bielki
16.	Dębowy Józef	Borek
17.	Nawrocki Stanisław	Chalno
18.	Zakrzewska Jadwiga	Czamanin
19.	Lweński Piotr	Czamanin Kol.
20.	Kordylak Alicja	Czamaninek
21.	Pruckowski Marian	Wola Jurkowa
22.	Głowacki Zdzisław	Galonki
23.	Wieczorkowski Józef	Głuszynek
24.	Czerwiński Wiesław	Kamieniec
25.	Frączak Piotr	Kamieniec
26.	Polichnowski Jerzy	Kamieńczyk
27.	Dadziąg Tadeusz	Kamieńczyk
28.	Kołecki Henryk	Kozjaty
29.	Dobiecki Edmund	Michałówek
30.	Lisiecki Józef	Orle
31.	Kasiński Ryszard	Paniewek
32.	Kinasiewicz Marian	Paniewo
33.	Kraiński Ryszard	Sadłóg
34.	Kamiński Tadeusz	Sadłużek
35.	Niedośmiałek Anna	Sierakowy
36.	Maciejewski Stefan	Świerczynek
37.	Kołowski Ryszard	Świerczyn
38.	Banasiak Józef	Topólka
39.	Dogoński Zygmunt	Topólka
40.	Piekarski Tadeusz	Torzewo
41.	Chojnacki Jerzy	Znaniewo
42.	Szymański Lesław	S-nia „Świt” Topólka
43.	Daroszewski Kazimierz	SKR Topólka
44.	Ujazdowska Gabriela	Urząd Pocztowy

45.	Waszak Roman	Komisariat Policji
46.	Derela Maria	KDBS O/Topólka
47.	Żurawski Tadeusz	Topólka
48.	Borkowska Maria	Gimnazjum Topólka
49.	Dobiecka Grażyna	SP Topólka
50.	Kaczmarek Gabriela	SP Paniewo
51.	Kolad Mirosław	SP Znaniewo
52.	Głuszkowski Mirosław	SP Czamanin
53.	Kordylak Janusz	RSP Kozjaty
54.	Kordylak Mariusz	Kozjaty
55.	Sadowski Czesław	Czamaninek
56.	Łojewski Grzegorz	Topólka
57.	Lorenc Robert	Galonki
58.	Wiśniewska Barbara	Rybiny
59.	Wędrawski Krzysztof	Chalno
60.	Polichnowska Barbara	Topólka
61.	Mierzwicki Damian	Topólka
62.	Szklarski Stefan	Topólka
63.	Wolf Piotr	Topólka
64.	Kaniewski Czesław	Topólka
65.	Królikowski Stanisław	Topólka
66.	Ulanowska Wiesława	Topólka
67.	Nowakowska Wiesława	Wola Jurkowa Kolonia
68.	Małkowski Jan	Świerczynek
69.	Szymańska – Mączka Danuta	Topólka
70.	Siwiński Robert	Topólka
71.	Kwiatkowska Ewa	Wola Jurkowa Kolonia
72.	Wasiak Anna	Głuszynek
73.	Orłowski Henryk	Topólka
74.	Jarzynowski Andrzej	Orle

10.3. Główne etapy planowania

1. Analiza S.W.O.T. – określenie mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń wynikających z otoczenia.
2. Analiza problemów
  - analizuje się przyczyny i skutki problemów,
  - ustala się problem kluczowy.
3. Analiza celów – ustalenie celów strategicznych oraz operacyjnych.
4. Harmonogram działań – przygotowanie zestawu zadań z określeniem czasu realizacji możliwych źródeł finansowania, odpowiedzialnych za realizację lub koordynację zadań.

XI. ANALIZA S.W.O.T.

11.1. Mocne i słabe strony

L.p.	Mocne strony	Słabe strony
1.	Wysokie walory przyrodnicze	Całkowity brak infrastruktury technicznej tj. sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków
2.	Czyste środowisko przyrodnicze	Nieprawidłowości w zagospodarowaniu i funkcjonowaniu terenów turystycznych na obszarze gminy
3.	Dobre warunki glebowe do rozwoju rolnictwa	Niezadawalający stan techniczny dróg
4.	Międzygminne składowisko odpadów stałych	Brak przetwórstwa rolno – spożywczego
5.	Dobre powiązania komunikacyjne (zewnętrzne i wewnętrzne)	Likwidacja istniejących zakładów pracy
6.	Dobre rozwinięta sieć telekomunikacyjna	Mała chłonność rynku wewnętrznego na szeroko rozumiane usługi
7.	Wszechstronnie wykształcona kadra pedagogiczna	Brak rynków zbytu produktów rolnych
8.	Dobra baza lokalowa oświaty	Niski poziom wykształcenia mieszkańców gminy
9.	Otwarte, gościnne, przyjazne środowisko społeczne	Brak miejsc pracy (zakładów pracy)
10.	Dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa	Brak środków finansowych na remonty i modernizację obiektów dóbr kultury
11.	-	Niski wskaźnik lesistości

Lp.	Szanse	Zagrożenia
1.	Dalszy rozwój turystyki w oparciu o walory przyrodnicze	Degradacja środowiska przyrodniczego
2.	Rozwój rolnictwa ekologicznego	Izolacja gminy
3.	Rozwój agroturystyki	Zastój rozwoju gospodarczego i społecznego
4.	Rozwój usług przetwórstwa rolno-spożywczego, przechwalnictwa i chłodnictwa	Emigracja najbardziej przedsiębiorczych mieszkańców gminy
5.	Podniesienie poziomu wykształcenia	Obniżenie poziomu życia mieszkańców
6.	Poprawa warunków ekologicznych	
7.	Ogólny wzrost innowacyjności społecznej (otwartość na współpracę)	

XII. ANALIZA PROBLEMÓW ROZWOJU

Podstawę do formułowania głównych problemów oraz celów rozwoju gminy, stanowiły opinie i wnioski zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych z Członkami Społecznej Komisji, a także w oparciu o informacje zawarte w ankiecie skierowanej do mieszkańców gminy.

Zidentyfikowanie głównych barier rozwoju i uporządkowanie ich w związku przyczynowo-skutkowe

Problemy rozwoju gminy rozpatrywane są w trzech kategoriach strategicznych:

- zaspokojenie podstawowych potrzeb
- niezawodności funkcjonowania systemów
- otwarcie na przyszłość

Główne problemy zidentyfikowane przez Społeczną Komisję to:

1) Niski poziom wykształcenia mieszkańców

Tylko 5 % ogółu ludności gminy legitymuje się wykształceniem wyższym, a około 50% posiada zaledwie wykształcenie podstawowe. Niski poziom wykształcenia ludności pracującej w sektorze rolniczym jest podstawową barierą restrukturyzacji gospodarczej wsi i rozwoju w działalności poza rolniczej. Brak kwalifikacji zawodowych uniemożliwia podjęcie jakiejkolwiek pracy w działach pozarolniczych. Skazuje to w konsekwencji mieszkańców miasta i gminy na egzystencję w złych warunkach ekonomicznych. W gminie brakuje oferty szkoleniowej dla ludności dorosłej w zakresie podnoszenia kwalifikacji bądź przekwalifikowania. Barierą w podnoszeniu poziomu wykształcenia mieszkańców jest też niski poziom dochodów rodzin powodujący brak środków finansowych przeznaczanych na edukację młodzieży i ludzi dorosłych.

2) Nieuregulowana gospodarka wodno ściekowa na obszarach wiejskich

Stopień skanalizowania gminy Topólka odznacza się śladowym wskaźnikiem. Istniejący sposób pozbywania się ścieków to odprowadzanie ich bezpośrednio do gruntu lub gromadzenie w zbiornikach i wywożenie do punktu zlewnego zlokalizowanego przy oczyszczalni ścieków w Lubrańcu i Izbicy Kuj.. Taki sposób utylizacji odpadów płynnych nie zapewnia prawidłowej ochrony wód podziemnych i powierzchniowych, a także właściwych warunków sanitarnych otoczenia. Może to doprowadzić w krótkim czasie do pogorszenia się jakości środowiska przyrodniczego. Szczególnie dotyczy to terenów rozwojowych o różnych funkcjach, w tym zwłaszcza proponowanych na cele rekreacji i wypoczynku.

3) Niekontrolowany rozwój ruchu turystycznego

Bogactwo i różnorodność walorów przyrodniczych gminy jak i regionu, tworzą korzystne warunki do rozwoju różnych form turystyki krajoznawczej i pobytowej. Chłonność turystyczna w gminie Topólka nie jest w pełni wykorzystana. Zwiększenie ruchu turystycznego uwarunkowane będzie jednak stworzeniem odpowiedniej infrastruktury turystycznej. Szczególnie należy zadbać o prawidłową gospodarkę wodno-ściekową, odpadami stałymi, budowę parkingów, rozwój usług o charakterze bazy hotelowo - gastronomicznej. Pilnym zadaniem jest także poprawa stanu czystości - jeziora. Gmina posiada również dobre warunki do tworzenia gospodarstw agroturystycznych, które mogą stać się czynnikiem aktywizującym społeczność gminy.

4) Niska efektywność pierwotnej produkcji rolnej

Na obszarze gminy Topólka, pomimo występowania korzystnych warunków glebowych do produkcji rolnej, występują czynniki niekorzystne mające wpływ na produkcję rolną. Przede wszystkim jest to niedobór wody opadowej dla produkcji roślinnej w okresie wegetacji roślin oraz słaba kondycja ekonomiczna indywidualnych gospodarstw rolnych, która powoduje zmniejszenie nakładów na ochronę roślin oraz odnowę w kwalifikowany materiał siewny, a także hamuje modernizację i przebudowę gospodarstw. Wszystko to ma wpływ na jakość pierwotnej produkcji towarowej, a w konsekwencji na cenę zbytu płodów rolnych w postaci nieprzetworzonej.

5) Niskie dochody w rolnictwie

Jakość pierwotnej produkcji rolnej, trudności ze zbytem jej produktów, brak przetwórstwa rolno-spożywczego, zarówno w zakresie przetwórstwa jak i przechowywania oraz rozdrobnienie gospodarstw rolnych powodują, że osiągnięte dochody z tego źródła przychodów są niewystarczające dla zabezpieczenia potrzeb bytowych rolników. Stanowi to również główną barierę w rozwoju i unowocześnianiu indywidualnych gospodarstw rolnych.

6) Niedobór wody opadowej dla produkcji rolnej

Teren gminy Topólka położony jest w obszarze Kujaw, który charakteryzuje się niedoborem wody opadowej dla produkcji rolnej. W okresie wegetacji roślin poziom niedoboru wody wynosi ok. 150 mm, co powoduje obniżenie plonów, a także jakości pierwotnej produkcji roślinnej. Pilnym zatem zadaniem dla władz winno być uregulowanie stosunków wodnych poprzez tworzenie zbiorników retencyjnych, które w okresach suchych zapewnią zasilanie gleb w wodę.

7) Wysoki poziom bezrobocia

Zmniejszanie się ilości miejsc pracy na terenie gminy powoduje stały wzrost bezrobotnych. Najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowią ludzie młodzi, a prognozy demograficzne zakładając, wzrost liczby ludności gminy w wieku produkcyjnym spowodują dodatkowe bezrobocie. W związku z tym zwiększać się będzie popyt na miejsca pracy, a w przypadku ich braku następować będzie duża migracja ludzi młodych i wykształconych. Pogłębi to istniejący problem niskiego poziomu wykształcenia mieszkańców. Brak funduszy samorządowych jak i niewielkie zasoby finansowe społeczeństwa praktycznie uniemożliwiają podjęcie edukacji w zakresie przekwalifikowania zawodowego. Spotęguje to występujące już ubóstwo życia mieszkańców gminy.

8) Brak rynków zbytu dla pierwotnej produkcji rolnej

Trudna sytuacja w zakresie zbytu surowców rolniczych dotyczy przede wszystkim zbóż, ziemniaków i żywca. Dominacja pierwotnej produkcji rolnej oraz brak lokalnego

przemysłu rolno-spożywczego, skutecznie hamuje rozwój kierunków nowoczesnej produkcji rolnej. Pomocą w tym zakresie może być, tworzenie grup producenckich rolników w celu organizowania wspólnej produkcji, a następnie jej sprzedaży na rynkach hurtowych lub w zakładach przetwórczych. Również celowa byłaby zmiana profilu produkcji rolnej z monofunkcyjnej na wielokierunkową pod kątem występującego zapotrzebowania na dany surowiec zarówno na rynku regionalnym, krajowym, a także Unii Europejskiej.

9) Wzrost występowania zjawisk patologii społecznych.

Ubożenie społeczeństwa, szerzące się bezrobocie oraz brak motywacji do pozytywnego działania, powoduje wzrost spożycia alkoholu, a także pogarsza stopień bezpieczeństwa publicznego. Następstwem tego jest wzrost przestępczości w zakresie nasilających się kradzieży, rozbojów i napadów. Szczególnie ważnym zadaniem dla władz samorządowych będzie odpowiednie zorganizowanie i zagospodarowanie czasu wolnego młodzieży, gdyż to ona jest najbardziej podatna na demoralizację i złe wpływy otoczenia.

10) Mała aktywność i przedsiębiorczość społeczna

Wynika ona głównie z mentalności ludności wiejskiej oraz braku elastyczności i podatności mieszkańców na przekształcenia rynkowe i zmiany w gospodarce. Jedną z głównych przyczyn tego stanu rzeczy jest na pewno niski poziom wykształcenia mieszkańców oraz szeroko rozumiane uwarunkowania socjologiczne.

11) Brak perspektyw dla młodzieży

Zatrzymanie ludzi młodych i wykształconych na terenie gminy będzie możliwe tylko w przypadku stworzenia odpowiednich warunków życia poprzez zapewnienie miejsc pracy.

Misja Gminy Topólka - stanowi podstawę określenia głównych celów i kierunków działania. Pełni ona funkcję stabilizatora zapewniającego spójność celów rozwoju. Wyraża również dążenie władz samorządowych i społeczeństwa do lepszej przyszłości. W przypadku analizowanej gminy misję można sformułować następująco:

Topólka – silnym, wielofunkcyjnym ośrodkiem lokalnym z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną i społeczną. Wysokotowarowe gospodarstwa rolne, przetwórcze

stwo rolno-spożywcze i przechowalnictwo, wyznacznikiem wzrostu konkurencyjności produkcji rolnej.

Misja ta stanowi punkt wyjścia do całości działań związanych z planowaniem strategicznym. Wyznaczone cele strategiczne winny odwoływać się do misji.

XIII. ANALIZA CELÓW

13.1. Cele strategiczne

Cele te są kolejną fazą, które decydują o trafności i konkretności zapisu strategii. Sformułowane cele rozwoju gminy Topólka są podstawą do określenia ogólnej wizji rozwoju w latach 2002 – 2017. Powinny one podporządkowywać sobie wszystkie działania rozwojowe w gminie, a każde zadanie szczegółowe powinno prowadzić do osiągnięcia celu głównego. Cele strategiczne odnoszą się najczęściej do podniesienia konkurencyjności, poprawy warunków życia czy równoważenia rozwoju.

Celami strategicznymi Gminy Topólka są:

1. Poprawa warunków życia mieszkańców.
2. Optymalne wykorzystanie walorów przyrodniczych i turystycznych gminy
3. Podniesienie efektywności gospodarki rolnej

13.2. Cele operacyjne

Cele operacyjne, są to cele, które przyczyniają się do realizacji celów strategicznych.

- 1) **dla celu strategicznego nr 1: Poprawa warunków życia mieszkańców.**

Celami operacyjnymi są:

- podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców
- zmniejszenie stopy bezrobocia
- poprawa funkcjonowania usług w zakresie infrastruktury społecznej
- podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego i zapobieganie powstawaniu patologii społecznych
- podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców

2) **dla celu strategicznego nr 2:** Optymalne wykorzystanie walorów przyrodniczych i turystycznych gminy.

Celami operacyjnymi są:

- tworzenie gospodarstw agroturystycznych;
- rozwój bazy i zagospodarowanie w infrastrukturę turystyczną terenów rekreacyjnych;
- poprawa stanu czystości jezior
- uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach zagospodarowanych turystycznie, a także wykorzystywanych dla celów rekreacji i wypoczynku;
- promocja walorów przyrodniczych i kulturowych gminy;
- uzbrojenie terenów rekreacyjnych pod przyszły rozwój budownictwa letniskowego;

3) **dla celu strategicznego nr 3:** Podniesienie efektywności gospodarki rolnej.

Celami operacyjnymi są:

- restrukturyzacja i modernizacja gospodarstw rolnych o profilu produkcji towarowej i specjalistycznej
- podniesienie konkurencyjności produkcji rolnej
- rozwój i unowocześnienie produkcji zdrowej żywności
- rozwój lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego i rynku hurtowego
- uregulowanie stosunków wodnych w celu podniesienia jakości pierwotnej produkcji roślinnej
- uporządkowanie gospodarki ściekowej obszarów wiejskich

13.3. Efekty strategii

Realizacja celów operacyjnych zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych powinna przynieść następujące efekty:

- poprawę warunków życia mieszkańców
- optymalne wykorzystanie walorów przyrodniczych i turystycznych gminy
- poprawę efektywności produkcji rolnej

XIV. PLANOWANIE STRATEGII

14.1. Ogólne założenia strategii rozwoju

Celem opracowania strategii rozwoju gospodarczego na poziomie lokalnym jest ustalenie konkretnych kierunków działań, dzięki którym władza lokalna – samorządowa, będzie mogła racjonalnie zarządzać gminą. Dokument ten powinien stać się podstawą prowadzenia właściwej polityki przez podmioty działające na szczeblu lokalnym, a w szczególności przez władze publiczne. Dlatego też w dokumencie tym dominujące miejsce muszą zająć przedsięwzięcia i zadania, które gmina może podjąć sama lub we współdziałaniu z innymi podmiotami działającymi na jej terenie.

Podstawą strategii rozwoju gminy Topólka powinno być założenie maksymalnego wykorzystania własnych zasobów materialnych oraz potencjału mieszkańców i lokalnych, a także podmiotów gospodarczych. Nakreślone w strategii rozwoju cele, ukazują do jakiego przyszłego stanu gmina chce dążyć, wykorzystując atuty i ograniczając negatywny wpływ barier rozwoju, a także jaki potrzebny jest okres czasu do zrealizowania przyjętych zamierzeń. W ten sposób kształtuje się wizja rozwoju, która powinna być realna, a jednocześnie odważna.

Sposób osiągnięcia celów ustalonych w strategii określają programy funkcjonalne (zadania) zgrupowane wg celów operacyjnych, będących środkiem do osiągnięcia celów strategicznych. Stanowią one harmonogram działań, w którym umieszczamy:

- zadania i projekty, które będą realizowane;
- czas potrzebny do wykonania poszczególnych zadań;
- środki finansowe, które należy zaplanować w celu realizacji zadań
- źródła finansowania zaplanowanych zadań;
- osoby odpowiedzialne za realizację i partnerów, z którymi będzie współpraca.

14.2. Wizja rozwoju gminy Topólka w okresie 2002 – 2017

Wizja rozwoju jest obrazem sytuacji jaką zamierza się osiągnąć w założonym przedziale czasowym. Jest to opis efektów oraz wynikających stąd działań zmierzających do osiągnięcia sformułowanych celów rozwoju społeczno-gospodarczego.

Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich gminy Topólka powinna nastąpić poprzez wielofunkcyjny rozwój. Aby sprostać temu wyzwaniu konieczny jest rozwój instytucji i

organizacji rynku rolnego, podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców, rozwój infrastruktury technicznej, podniesienie efektywności produkcji rolnej.

Na obszarze gminy Topólka rolnictwo traktowane jest jako dominująca forma działalności gospodarczej i źródło utrzymania ludności wiejskiej. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich nastąpi w wyniku przekształceń struktury społeczno - zawodowej mieszkańców. Z uwagi na rolniczy charakter gminy, dominację rozdrobnionej gospodarki indywidualnej charakter produkcji rolnej i oddalenie od dużych ośrodków miejskich, wielofunkcyjny rozwój będzie profilowany w kierunku lepszego zagospodarowania miejscowych surowców rolniczych. Powstaną gospodarstwa produkujące wysokiej jakości żywność ekologiczną. Rolnicy będą otrzymywać wsparcie i pomoc w zakresie szkoleniowym i doradczym, a także finansowym poprzez system ulg w podatkach lokalnych dla inwestorów wprowadzających restrukturyzację swoich gospodarstw i nowoczesne technologie w produkcji roślinnej i zwierzęcej.

W wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich, ważną rolę powinny pełnić instytucje rynku rolnego poprzez tworzenie grup producenckich. Powstaną one z inicjatywy rolników w celu organizacji wspólnej produkcji, a następnie jej sprzedaży na rynkach hurtowych bądź w zakładach przetwórczych, jako wysokiej jakości surowiec pierwotnej produkcji rolnej. Spowoduje to dużą konkurencję pierwotnej produkcji nie tylko na rynku wewnętrznym ale i zewnętrznych rynkach województwa, kraju a nawet Unii Europejskiej. Inną formą instytucji rynku rolnego może być tworzenie spółdzielni rolniczych o wąskim zakresie specjalizacji ukierunkowanej na rozwój ogrodnictwa, przechowalnictwa, chłodnictwa, zaopatrzenia i zbytu, mleczarstwa, usług mechanizacyjnych, przetwórstwa rolno-spożywczego opartego o wysokie technologie przetwarzania itp.

Wspieranie procesów integracyjnych rolników oraz ścisła współpraca z inkubatorami przedsiębiorczości jako instytucjonalnymi przedsiębiorstwami użyteczności publicznej powinna przyczynić się do wzrostu efektywności gospodarowania.

Rozwój lokalnego przemysłu rolno - spożywczego na terenie gminy pozwoli na zagospodarowanie pierwotnej produkcji rolnej, która będzie podstawową bazą dla przetwórstwa. Efektem rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego będzie lepszy zbyty produkcji rolnej w formie przetworzonej. Inną formą zróżnicowania przemysłu rolnego może stać się rozwój przechowalnictwa w oparciu o istniejące obiekty po upadłych zakładach. Posegregowane i posortowane surowce i produkty, zachowają dłużej dobre walory smakowe i jakościowe, co przyczyni się do uzyskania większych dochodów ze zbytu tych towarów w okresie zwiększonego popytu.

Wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich gminy Topólka będzie bardziej podatny na procesy przekształceń tam, gdzie występują już media infrastruktury technicznej (wodociągi, dobra komunikacja, energetyka itp.) i społecznej, tj. szkoła, świetlica, obiekty sakralne, obiekty użyteczności publicznej np. usługi podstawowe - sklepy. Wyposażenie obszarów wiejskich w urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacji jest podstawowym warunkiem rozwoju gospodarczego i podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej. Ważnym przedsięwzięciem związanym z podniesieniem jakości pierwotnej produkcji rolnej, a co za tym idzie zwiększeniem jej konkurencyjności, będzie uregulowanie stosunków wodnych w glebie.

Uzupełniającą funkcją gminy Topólka będzie turystyka. Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe oraz dobre warunki do rozwoju agroturystyki, turystyki krajoznawczej i pobytowej są cennym bogactwem gminy. Gospodarka turystyczna oparta będzie o świadczenie rekreacyjnych usług komercyjnych w oparciu o ośrodki wypoczynkowe oraz gospodarstwa agroturystyczne. W tym zakresie zostanie przeprowadzona szeroka akcja szkoleniowo-informacyjna i doradcza dla rolników zainteresowanych utworzeniem gospodarstw agroturystycznych. Wypoczynek na wsi jest formą odpoczynku coraz bardziej popularną wśród ludności miejskiej. Stworzenie odpowiednich warunków na terenie gminy do jego funkcjonowania, przyczyni się do rozwoju infrastruktury wsi, podniesi jej walory estetyczne, a także stworzy możliwość alternatywnego źródła dochodów ludności rolniczej. W wyniku podjęcia działalności w tej dziedzinie powstaną również nowe miejsca pracy związane z obsługą turystów.

Równolegle powinno następować zagospodarowanie przestrzeni przyrodniczej w infrastrukturę turystyczną poprzez wyznaczenie miejsc parkingowych w rejonach terenów rekreacyjnych, a także zagospodarowanie plaż, pól namiotowych, placów do gier i zabaw oraz urządzeń sanitarnych. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej tych obszarów spowoduje równocześnie rozwój obiektów sezonowych małej gastronomii. Oprócz tego niezbędne będzie zorganizowanie dla osób wypoczywających w ośrodkach oraz na campingach usług o charakterze kulturalnym, edukacyjnym itp. Powinny pojawić się informacje o nowych szlakach turystycznych z wykazem miejscowości o dużych wartościach kulturowych,

a także główne punkty zwiedzania, orientacyjne długości tras, punkty gastronomiczne, miejsca noclegowe. Do realizacji tych działań oprócz władz gminy należy włączyć instytucje konserwatora przyrody i zabytków oraz organizacje turystyczne.

Z uwagi na ukierunkowanie rozwoju gminy Topólka na turystykę, szczególnie

ważne będą działania na rzecz ochrony wód, a przede wszystkim poprawie stanu czystości jezior. Planując wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich należy bezwzględnie przestrzegać wszystkich rygorów związanych z racjonalnym korzystaniem ze środowiska naturalnego. Stąd też duży nacisk zostanie położony na stworzenie kompleksowych systemów ochrony środowiska naturalnego.

W tym celu niezbędne jest uporządkowanie gospodarki ściekowej. Są to problemy, które z punktu widzenia funkcji turystycznej a również poprawy warunków życia mieszkańców powinny mieć priorytetowe znaczenie dla władz gminy. Dlatego też w pierwszych latach realizacji strategii zostaną wykonane inwestycje proekologiczne w zakresie uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, na terenach rolnych, a także rekreacyjnych.

Podstawowym czynnikiem determinującym poprawę warunków życia mieszkańców jest podniesienie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, przystosowując ich wiedzę do szybkich przemian społeczno - ekonomicznych w systemie gospodarki rynkowej. Upowszechnianie wykształcenia średniego młodzieży wiejskiej, umożliwi dalsze jej doksztalcenie, a to będzie szansą na dopływ ludzi wykształconych do działalności w sferze pozarolniczej. Zapewni również dopływ wykwalifikowanej siły roboczej dla rolnictwa, co będzie impulsem do podejmowania działań w kierunku restrukturyzacji.

W zakresie szkolnictwa należy podjąć skuteczne działania mające na celu realizację rozpoczętej reformy edukacji polegające na:

- upowszechnianiu wykształcenia średniego z szerokim do niego dostępem,
- odchodzenie od wąsko profilowanego kształcenia zawodowego na rzecz kształcenia szeroko profilowanego,
- promowanie i wdrażanie szkoleń zawodowych i programów podnoszących kwalifikacje.

Niewątpliwie ważnym czynnikiem mającym wpływ na realizację zamierzeń w tym zakresie będzie racjonalizacja sieci szkół z jednoczesną modernizacją posiadanej bazy oraz wyposażeniem placówek oświatowych w niezbędne pomoce dydaktyczne i sprzęt komputerowy. Aby sprostać powyższym wyzwaniom należy dążyć do ustawicznego kształcenia kadry dydaktycznej szkół wszystkich szczebli oraz wprowadzania nowych przedmiotów uznanych za pożądane dla rozwoju lokalnego, w tym również języków obcych oraz informatyki.

Niezwykle ważnym czynnikiem jest podnoszenie kwalifikacji zawodowych ludności dorosłej. Umożliwi to podjęcie przez nich pracy na rynku lokalnym w działach pozarolniczych oraz przyczyni się do realizacji zamierzeń w zakresie restrukturyzacji rolnictwa.

Dobre wykształcenie mieszkańców przyczyni się do lepszej ich pozycji na lokalnym rynku pracy oraz podniesie aktywność i przedsiębiorczość w uruchamianiu i prowadzeniu własnych małych przedsiębiorstw. Pozwoli to na osiąganie indywidualnych sukcesów w działalności zawodowej i w efekcie podniesie poziom dochodów w rodzinie oraz poprawi warunki życia. Istotną rolę w tej dziedzinie będzie odgrywać rozwój szkolnictwa średniego i wyższego na terenie miasta Włocławka, Radziejow oraz Lubrańca, Izbicy Kujawskiej jako najbliższych miejsc dla zaspokojenia potrzeb edukacyjnych młodzieży gminy Topólka. Dlatego też konieczne będzie współdziałanie z władzami powiatów radziejowskiego i włocławskiego na rzecz rozwoju szkolnictwa średniego o pożądanym profilach nauczania oraz wspieranie wszystkich działań na rzecz rozwoju Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej oraz Wyższej Szkoły Zawodowej we Włocławku.

Skutecznym instrumentem na rzecz przeciwdziałania bezrobociu i zwiększenia szans na utworzenie nowych miejsc pracy powinno być uruchomienie inkubatora przedsiębiorczości jako instytucjonalnego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej.

Zadaniem inkubatora powinno być instytucjonalne wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości w zakresie:

- udzielania konsultacji i porad z zakresu działalności gospodarczej,
- przygotowywania biznes-planów,
- przygotowania wniosków kredytowych,
- przygotowywania informacji o partnerach z innych obszarów,
- prowadzenia szkoleń w zakresie organizacji i zarządzania własną firmą,
- prowadzenia działalności promocyjnej gminy, jako atrakcyjnego miejsca do inwestowania,
- zagospodarowania konkurencyjnej bazy surowcowej płodów rolnych.

Ponadto inkubatory powinny mieć charakter przedsięwzięć użyteczności publicznej, gdzie profil ich działalności powinien być elastyczny w stosunku do zmian koniunktury gospodarczej na rynkach lokalnych.

Uzupełnieniem działalności inkubatorów przedsiębiorczości mogą być centra wspierania i promocji lokalnych przedsiębiorców do prowadzenia działalności produkcyjnych bądź handlowych.

Działalność inkubatorów przedsiębiorczości powinna przyczynić się do:

- rozwoju aktywności i przedsiębiorczości społeczności lokalnej,
- zwiększenia liczby firm na obszarze gminy,
- poprawy sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych.

Władze gminy włączą się w działania na rzecz utworzenia inkubatora na terenie powiatu radziejowskiego, a jeżeli nie będzie to możliwe utworzą wspólny ośrodek z inną gminą.

Wyższy poziom życia mieszkańców obok wzrostu gospodarczego jest też ściśle powiązany z funkcjonowaniem infrastruktury społecznej i technicznej. Lepszy dostęp młodzieży wiejskiej do różnych form kształcenia, poprawa warunków lokalowych Gimnazjum oraz usprawnienie pracy ośrodków zdrowia spowoduje poczucie stabilizacji mieszkańców w zakresie zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych i zdrowotnych. Jednocześnie uwzględnienie w rozwoju gminy potrzeb dla ludzi niepełnosprawnych oraz walka z przejawami patologii społecznych przyczyni się do integracji społeczeństwa oraz podniesienia świadomości i poczucia bezpieczeństwa. Równocześnie inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej pozwolą na poprawę warunków sanitarnych oraz zmniejszenie szkodliwego oddziaływania na środowisko przyrodnicze i zdrowie człowieka. W okresie realizacji strategii powinno zostać osiągnięte 100% unieszkodliwienia ścieków w indywidualnych gospodarstwach rolnych poprzez budowę przyzagrodowych oczyszczalni ścieków.

W wyniku wszystkich przemian gospodarczych i społecznych na terenie gminy Topólka społeczność lokalna będzie aktywnie współuczestniczyć w życiu gminy i utożsamiać się z działaniami podejmowanymi na rzecz jej rozwoju. Stworzone warunki będą dobrą motywacją dla ludzi młodych, a to spowoduje zmniejszenie ich odpływu z terenu gminy.

14.3. Zadania realizacyjne

Na tym etapie planowania rozpoczyna się proces szczegółowego określenia zadań niezbędnych do osiągnięcia założonych celów strategicznych. Do każdego celu operacyjnego zostanie przypisane zadanie realizacyjne. Zadania powinny być ułożone wg hierarchii ważności oraz możliwości dokonywania wyboru ich wykonania pod kątem niezbędności i zapewnienia osiągalności wyznaczonych celów. Tak pogrupowane zadania będą stanowić podstawę do sporządzenia harmonogramu działań i programów.

CEL STRATEGICZNY

Poprawa warunków życia mieszkańców.

Cel operacyjny - Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców.

Zadania:

1. Przygotowanie oferty szkoleniowej dla ludności rolniczej przy współpracy z ODR, KPIR oraz innych instytucji szkoleniowych.
2. Podjęcie działań na rzecz utworzenia ośrodka szkoleniowego dla dorosłych na terenie miasta i gminy bądź powiatu ziemskiego wrocławskiego.
3. Dostosowanie przedmiotów nauczania w Gimnazjum do wymogów rynku pracy (np. wprowadzenie nauki informatyki, języków obcych)
4. Stworzenie systemu stypendialnego dla młodzieży zamierzającej kontynuować naukę w szkołach średnich i na wyższych uczelniach.
5. Wspieranie inicjatyw wspierających funkcjonowanie wyższych uczelni we Wrocławiu.
6. Współdziałanie z władzami powiatu radziejowskiego na rzecz dostosowania profili nauczania w szkołach średnich do potrzeb rynku pracy.

Cel operacyjny - Zmniejszenie stopy bezrobocia.

Zadania:

1. Prowadzenie akcji informacyjnej dla osób poszukujących pracy o dostępnych kursach i szkoleniach w zakresie przekwalifikowań zawodowych.
2. Wspieranie działań na rzecz utworzenia na terenie powiatu radziejowskiego inkubatora przedsiębiorczości jako instrumentu aktywnego przeciwdziałania bezrobociu.
3. Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy w dziedzinie obsługi ruchu turystycznego (gastronomia, usługi, handel).
4. Utworzenie w Urzędzie Gminy punktu informacji gospodarczej (prawnej finansowej) dla pracodawców i rolników o możliwościach i zasadach uzyskiwania pomocy finansowej na tworzenie nowych miejsc pracy.

Cel operacyjny - Poprawa funkcjonowania usług w zakresie infrastruktury społecznej.

Zadania:

1. Pozyskanie nauczycieli języków obcych.
2. Poprawa warunków lokalowych GOK.
3. Podniesienie poziomu usług medycznych (dostosowanie godzin pracy ośrodka do potrzeb społecznych, doposażenie w niezbędną aparaturę i sprzęt medyczny).
4. Opracowanie programu pomocy i poprawy warunków życia dla niepełnosprawnych.

Cel operacyjny - Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego i zapobieganie powstawaniu zjawisk patologii społecznych.

Zadania:

1. Przeprowadzanie szkoleń profilaktycznych dla dorosłych, dzieci i młodzieży na temat zagrożeń i sposobów przeciwdziałania.
2. Zwiększenie patroli policji w miejscach szczególnie zagrożonych.
3. Uruchomienie „telefonu zaufania”, gabinetu terapeutycznego.
4. Organizowanie sezonowych akcji dla dzieci i młodzieży na temat bezpieczeństwa drogowego (bezpieczna droga do szkoły) i pożarowego (bezpieczne żniwa).

Cel operacyjny - Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców.

Zadania:

1. Organizowanie cyklicznych masowych imprez integracyjnych (festyny, koncerty, zawody) dla mieszkańców gminy.
2. Organizowanie imprez edukacyjno-kulturalnych dla dzieci i młodzieży (konkursy, rajdy rowerowe, piesze, przedstawienia).
3. Pomoc lokalnym producentom rolnym i przedsiębiorcom w uczestnictwie w imprezach wojewódzkich i krajowych typu targi, wystawy.

CEL STRATEGICZNY

Optymalne wykorzystanie walorów przyrodniczych i turystycznych gminy.

Cel operacyjny - Wspieranie tworzenia gospodarstw agroturystycznych.

Zadania:

1. Organizacja szkoleń dla rolników indywidualnych z zakresu prowadzenia gospodarstw agroturystycznych.

2. Pomoc prawna i organizacyjna dla osób zainteresowanych utworzeniem gospodarstwa agroturystycznego.
3. Pomoc w pozyskiwaniu funduszy na inwestycje związane z agroturystyką.
4. Promocja agroturystyki.

Cel operacyjny – Rozwój bazy i zagospodarowanie w infrastrukturę turystyczną terenów rekreacyjnych

Zadania:

1. Wyznaczenie kąpielisk i plaż oraz placów zabaw;
2. Przygotowanie miejsc parkingowych z wyposażeniem sanitarnym;
3. Stworzenie warunków do zwiększenia oferty gastronomicznej w sezonie letnim;
4. Wspieranie działań dla właścicieli ośrodków wypoczynkowych na rzecz podniesienia standardu bazy noclegowej i sanitarnej;
5. Wytyczenie i urządzenie na terenach o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych.

Cel operacyjny - Poprawa stanu czystości jezior

Zadania:

1. Opracowanie programu ochrony wód (obniżenie eutrofizacji przez odcięcie dopływu zanieczyszczeń socjalno – bytowych oraz odsunięcie upraw polowych od linii brzoowej jezior;
2. Doprowadzenie jakości wód do co najmniej II klasy czystości.

Cel operacyjny: Uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach zagospodarowanych turystycznie i wykorzystywanych dla celów rekreacji i wypoczynku.

Zadania:

1. Budowa lokalnej kanalizacji ściekowej na terenach przeznaczonych pod budownictwo letniskowe.
2. Przygotowanie i złożenie wniosku o dotację z programu SAPARD na budowę oczyszczalni ścieków i kanalizacji.

Cel operacyjny - Promocja walorów przyrodniczych i kulturowych gminy.

Zadania:

1. Przygotowanie informatora turystycznego zawierającego zasoby przyrodnicze i kulturowe, adresy bazy wypoczynkowej i rekreacyjnej, szlaki turystyczne, trasy rowerowe itp.
2. Współpraca ze Stowarzyszeniem Gmin Turystycznych na rzecz wspólnych działań promocyjnych np.: udział w targach turystycznych, organizacja wspólnych imprez na rzecz edukacji ekologicznej i kulturowej dla dzieci i młodzieży.
3. Wykorzystanie lokalnych mediów do zamieszczania informacji o walorach gminy.
4. Założenie strony internetowej.

Cel operacyjny - Uzbrojenie terenów rekreacyjnych pod rozwój budownictwa letniskowego.

Zadania:

1. Doprowadzenie sieci wodociągowej do zabudowy letniskowej.
2. Podjęcie działań zmierzających do telefonizacji terenów rekreacyjnych.

CEL STRATEGICZNY

Podniesienie efektywności gospodarki rolnej

Cel operacyjny – Restrukturyzacja i modernizacja gospodarstw rolnych o profilu produkcji towarowej i specjalistycznej

Zadania:

1. Wspieranie przemian w strukturze obszarowej gospodarstw rolnych.
2. Propagowanie wdrażania nowoczesnych technologii i technik w produkcji roślinnej i zwierzęcej.
3. Wsparcie dla gospodarstw ekologicznych w zakresie szkoleniowym, doradczym i finansowym.
4. Pomoc producentom rolnym zmieniającym profil produkcji rolnej i wprowadzającym specjalizację.
5. Stworzenie systemu ulg w podatkach lokalnych.

Cel operacyjny – Podniesienie konkurencyjności produkcji rolnej.

Zadania:

1. Pomoc prawna w tworzeniu i rejestracji grup producenckich rolników.
2. Współdziałanie z władzami powiatu radziejowskiego w tworzeniu rynku hurtowego.

Cel operacyjny – Uregulowanie stosunków wodnych w celu podniesienia jakości pierwotnej produkcji roślinnej.

Zadania:

1. Opracowanie programu retencjonowania wód dla podniesienia jakości produkcji roślinnej.
2. Budowa i odbudowa systemów melioracyjnych, prawidłowa ich eksploatacja i konserwacja.

Cel operacyjny – Rozwój i unowocześnianie produkcji zdrowej żywności.

Zadania:

1. Propagowanie wdrażania nowoczesnych technologii i technik w produkcji roślinnej i zwierzęcej.
2. Wsparcie dla gospodarstw ekologicznych w zakresie szkoleniowym, doradczym i finansowym.
3. Pomoc producentom rolnym zmieniającym profil produkcji rolnej i wprowadzającym specjalizację.
4. Organizacja szkoleń dla rolników indywidualnych z zakresu prowadzenia gospodarstw agroturystycznych.

Cel operacyjny - Wspieranie działań na rzecz rozwoju lokalnego przetwórstwa rolno – spożywczego i rynku hurtowego.

Zadania:

1. Przygotowanie terenów inwestycyjnych (uzbrojenie, opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) pod funkcję przemysłową.
2. Pozyskanie inwestorów w celu stworzenia potencjału przetwórczego.
3. Stworzenie warunków dla powstawania małych przetwórni i przechowalni powiązanych z lokalną bazą surowcową.

4. Stworzenie systemu ulg i preferencji dla inwestorów podejmujących działalność w zakresie przetwórstwa spożywczego i przechowywania.

Cel operacyjny – Pomoc i wspieranie działań inwestycyjnych na rzecz uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej.

Zadania:

1. Propagowanie budowy przyzagrodowych oczyszczalni ścieków oraz stworzenie systemu wspierania finansowego dla tych inwestycji
2. Realizacja gminnego programu ochrony środowiska.
3. Opracowanie programu kanalizacji obszarów wiejskich o zwartej zabudowie.
4. Doprowadzenie sieci wodociągowej do wszystkich wsi gminy.

Harmonogram działań

Cele		Czas realizacji w latach	Odpowiedzialny za realizację lub koordynację i współdziałanie	Koszt (budżet) w zł	Źródła finansowania	Uwagi
Zadania						
I. CEL STRATEGICZNY – POPRAWA WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW						
Cel operacyjny – Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców						
Zadania:						
1. Przygotowanie oferty szkoleniowej dla ludności rolniczej przy współpracy z ODR, KPIR. Oraz innych instytucji szkoleniowych.	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-	-
2. Podjęcie działań na rzecz utworzenia ośrodka szkoleniowego dla dorosłych na terenie miasta i gminy bądź powiatu ziemskiego włocławskiego;	proces ciągły	Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe	-	-	-	-
3. Dostosowanie przedmiotów nauczania w Gimnazjum wymogów rynku pracy(np. wprowadzanie nauki informatyki, języków obcych itp.)	proces ciągły	Dyrektorzy Szkół Podstawowych i Gimnazjum	-	-	-	-
4. Stworzenie systemu stypendialnego dla młodzieży zamierzającej kontynuować naukę w szkołach średnich i na wyższych uczelniach.	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-	-

5. Wspieranie funkcjonowania Wyższych uczelni we Włocławku.	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
6. Współdziałanie z władzami powiatu radziejowskiego na rzecz dostosowania profilów nauczania w szkołach średnich dla potrzeb rynku pracy.	proces ciągły	Dyrektorzy Szkół Ponadgimnazjalnych	-	-	-
Cel operacyjny: - Zmniejszenie stopy bezrobocia.					
Zadania:					
1. Prowadzenie akcji informacyjnej dla osób poszukujących pracy o dostępnych kursach i szkoleniach w zakresie przekwalifikowań zawodowych.	proces ciągły	Urząd Gminy, Powiatowy Urząd Pracy.	-	-	-
2. Podjęcie działań na rzecz utworzenia na terenie powiatu radziejowskiego inkubatora przedsiębiorczości jako instrumentu aktywnego przeciwdziałania bezrobociu.	2002 - 2003	Urząd Gminy	-	-	-
3. Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy w dziedzinie obsługi ruchu turystycznego (gastronomia, usługi, handel)	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-

4. Utworzenie w Urzędzie Miasta i Gminy punktu informacji gospodarczej (prawnej i finansowej) dla pracodawców i rolników o możliwościach i zasadach uzyskiwania pomocy finansowej na tworzenie nowych miejsc pracy.	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
Cel operacyjny: - Poprawa funkcjonowania usług w zakresie infrastruktury społecznej.					
Zadania:					
1. Pozyskanie nauczycieli języków obcych	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
2. Poprawa warunków lokalowych GOK.	2002 - 2005	Urząd Gminy	-	-	-
3. Podniesienie poziomu usług medycznych (dostosowanie godzin pracy ośrodka do potrzeb społecznych, doposażenie w niezbędną aparaturę i sprzęt medyczny).	2002 - 2005	Urząd Gminy	-	-	-
4. Opracowanie programu pomocy i poprawy warunków życia dla niepełnosprawnych.	2002 - 2005	Urząd Gminy	-	-	-
Cel operacyjny - Rozwój infrastruktury technicznej.					
Zadania					
1. Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w terenach o zwartej zabudowie mieszkalnej	proces ciągły	Urząd Gminy, - WFOS, - środki pomocowe SAPARD	-	-	-
2. Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na obszarach wiejskich	proces ciągły	Urząd Gminy, - WFOS, - środki pomocowe SAPARD	-	-	-

3. Pomoc w uzyskiwaniu dofinansowań dla właścicieli gospodarstw rolnych na budowę przyzgodowych oczyszczalni ścieków	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
4. Podjęcie działań zmierzających do zwiększenia stopnia telefonizacji gminy.	2002 - 2005	Urząd Gminy	-	-	-
Cel operacyjny – Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego i zapobieganie powstawaniu zjawisk patologii społecznych.					
Zadania:					
1. Przeprowadzenie szkoleń profilaktycznych dla dorosłych, dzieci i młodzieży na temat zagrożeń i sposobów przeciwdziałania.	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
2. Zwiększenie patroli policji w miejscach szczególnie zagrożonych.	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
3. Uruchomienie „telefonu zaufania”, gabinetu terapeutycznego.	2002 - 2003	Urząd Gminy	-	-	-
4. Organizowanie sezonowych akcji dla dzieci i młodzieży na temat bezpieczeństwa drogowego (bezpieczna droga do szkoły) i pożarowego (bezpieczne żniwa).	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-

Cel operacyjny – Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców.					
Zadania:					
1. Organizowanie cyklicznych, masowych imprez integracyjnych (festyny, koncerty, zawody) dla mieszkańców miasta i gminy.	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
2. Organizowanie imprez edukacyjno – kulturalnych dla dzieci i młodzieży (kursy, rajdy rowerowe, piesze, przedstawienia).	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
3. Pomoc lokalnym producentom rolnym i przedsiębiorcom w uczestnictwie w imprezach wojewódzkich i krajowych typu targi, wystawy itp.	proces ciągły	- Urząd Gminy - W.O.D.R.	-	-	-

II. CEL STRATEGICZNY – OPTYMALNE WYKORZYSTANIE WALORÓW PRZYRODNICZYCH I TURYSTYCZNYCH GMINY					
Cel operacyjny – Wspieranie tworzenia gospodarstw agroturystycznych					
Zadania					
1. Organizacja szkoleń dla rolników indywidualnych z zakresu prowadzenia gospodarstw agroturystycznych;	proces ciągły	- Urząd Gminy - Ośrodek Doradztwa Rolniczego - K.P.I. Rolnicza	-	Urząd Gminy Fundusze pomocowe	-
2. Pomoc prawna i organizacyjna dla osób zainteresowanych utworzeniem gospodarstwa agroturystycznego;	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
3. Pomoc w uzyskiwaniu funduszy na inwestycje związane z agroturystyką;	proces ciągły	- Urząd Gminy - Ośrodek Doradztwa Rolniczego	-	-	-
4. Promocja agroturystyki;	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
Cel operacyjny – Rozwój i zagospodarowanie w infrastrukturę turystyczną terenów rekreacyjnych					
Zadania:					
1. Wyznaczenie kąpielisk i plaż oraz placów zabaw i boisk sportowych;	2002 - 2004	Urząd Gminy	-	-	-
2. Przygotowanie miejsc parkingowych z wyposażeniem sanitarnym;	2002 - 2005	Urząd Gminy	-	-	-
3. Wspieranie działań właścicieli ośrodków wypoczynkowych na rzecz podniesienia standardu bazy noclegowej i sanitarnej;	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
4. Wytyczenie i urządzenie na terenach obszaru chronionego krajobrazu „Jezioro Gluszyńskie”, szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych i dydaktycznych oraz miejsc odpoczynku;	2002 - 2004	- Urząd Gminy - Starostwo Powiatowe	-	- SAPARD - Urząd Gminy	-

5. Stworzenie warunków do zwiększenia oferty gastronomicznej w sezonie letnim.	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
Cel operacyjny – Poprawa stanu czystości jezior					
Zadania:					
1. Opracowanie programu ochrony wód (obniżenie eutrofizacji przez odcięcie dopływu zanieczyszczeń komunalnych, odsunięcie uprawy od linii brzegowej oraz napowietrzania wody);	2003 - 2005	- Urząd Wojewódzki - Wydz. Ochrony Środowiska	-	WFOŚ	-
2. Doprowadzenie jakości wód do co najmniej II klasy czystości;	2004 - 2006	- Urząd Gminy - Urząd Wojewódzki - Wydz. Ochrony Środowiska			WFOŚ
Cel operacyjny :Uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach zagospodarowanych turystycznie i wykorzystywanych dla celów rekreacji i wypoczynku.					
Zadania:					
1. Budowa lokalnej kanalizacji ściekowej wraz z oczyszczalnią na terenach przeznaczonych pod budownictwo letniskowe;	2003 - 2006	Urząd Gminy	-	- WFOŚ - SAPARD - Urząd Gminy oraz - zainteresowani mieszkańcy	-
2. Przygotowanie i złożenie wniosku o dotację z programu SAPARD w ramach realizacji schematu odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych;	2002 - 2007	Urząd Gminy	-	-	-
Cel operacyjny – Promocja walorów przyrodniczych i kulturowych gminy					
Zadania:					
1. Przygotowanie informatora turystycznego zawierającego zasoby przyrodnicze parku, rezerwaty, osobliwości	2002 - 2003	Urząd Gminy Starostwo Powiatowe	-	Urząd Gminy	-

przyrodnicze, adresy bazy wypoczynkowej i rekreacyjnej, szlaki turystyczne, trasy rowerowe itp.;					
2. Współpraca ze Stowarzyszeniem Gmin Turystycznych na rzecz wspólnych działań promocyjnych np. udział w targach turystycznych, organizacja wspólnych imprez na rzecz edukacji ekologicznej i kulturowej dla dzieci i młodzieży;	proces ciągły	Urząd Gminy Stowarzyszenie Gmin	-	- WFOŚ - Urząd Gminy - Stowarzyszenie Gmin	-
3. Wykorzystanie lokalnych mediów do zamieszczania informacji o walorach gminy	proces ciągły	Urząd Gminy	-	Urząd Gminy	-
4. Założenie strony internetowej;	2002 - 2003	Urząd Gminy	-	Urząd Gminy	-
Cel operacyjny – Uzbudowanie terenów rekreacyjnych pod rozwój budownictwa letniskowego.					
Zadania:					
1. Doprowadzenie sieci wodociągowej do zabudowy letniskowej	2002 - 2005	Urząd Gminy, Właściciele działek rekreacyjnych.	-	-	-
2. Budowa lokalnej oczyszczalni ścieków wraz z kanalizacją	2002 - 2005	- Urząd Gminy, - WFOŚ, - Środki pomocowe	-	-	-
3. Podjęcie działań zmierzających do telefonizacji terenów rekreacyjnych.	2002 - 2005	Urząd Gminy	-	-	-

III. CEL STRATEGICZNY – PODNIESIENIE EFEKTYWNOŚCI GOSPODARKI ROLNEJ					
Cel operacyjny – Restrukturyzacja i modernizacja gospodarstw rolnych o profilu produkcji towarowej i specjalistycznej					
Zadania:					
1. Wsparcie przemian w strukturze obszarowej gospodarstw rolnych;	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
2. Propagowanie wdrażania nowoczesnych technologii i technik w produkcji roślinnej i zwierzęcej;	proces ciągły	Ośrodek Doradztwa Rolniczego	-	-	-
3. Wsparcie dla gospodarstw ekologicznych w zakresie szkoleniowym, doradczym i finansowym;	proces ciągły	- Urząd Gminy - Ośrodek Doradztwa Rolniczego - „EKOLAND” Sp. z o.o.	-	-	-
4. Pomoc producentom rolnym zmieniającym profil produkcji rolnej i wprowadzającym specjalizację;	proces ciągły	- Urząd Gminy - Ośrodek Doradztwa Rolniczego	-	-	-
5. Stworzenie systemu ulg w podatkach lokalnych;	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
Cel operacyjny – Podniesienie konkurencyjności produkcji rolnej					
Zadania:					
1. Pomoc prawna w tworzeniu i rejestracji grup producenckich rolników;	proces ciągły	- Urząd Gminy - Ośrodek Doradztwa Rolniczego	-	-	-
2. Współdziałanie z władzami powiatu ziemskiego w utworzeniu rynku hurtowego;	2002 - 2004	Urząd Gminy	-	-	-

Cel operacyjny – Uregulowanie stosunków wodnych w celu podniesienia jakości pierwotnej produkcji roślinnej.

Zadania:					
1. Opracowanie programu retencjonowania wód dla podniesienia jakości produkcji roślinnej;	2002 - 2004	Urząd Gminy	-	Urząd Marszałkowski Urząd Gminy	-
2. Budowa i odbudowa systemów melioracyjnych, prawidłowa ich eksploatacja i konserwacja.	proces ciągły	Urząd Gminy	-	Urząd Marszałkowski Fundusze pomocowe Właściciele gospodarstw rolnych.	-

Cel operacyjny – Rozwój i unowocześnianie produkcji zdrowej żywności

Zadania:					
1. Propagowanie wdrażania nowoczesnych technologii i technik w produkcji roślinnej i zwierzęcej.	proces ciągły	Ośrodek Doradztwa Rolniczego	-	-	-
2. Wsparcie dla gospodarstw ekologicznych w zakresie szkoleniowym, doradczym i finansowym	proces ciągły	Urząd Gminy Ośrodek Doradztwa Rolniczego „EKOLAND” Sp. z o.o.	-	-	-
3. Pomoc producentom rolnym zmieniającym profil produkcji rolnej i wprowadzającym specjalizację.	proces ciągły	Urząd Gminy Ośrodek Doradztwa Rolniczego	-	-	-

Cel operacyjny – Wsparcie działań na rzecz rozwoju lokalnego przetwórstwa rolno - spożywczego

Zadania:					
1. Przygotowanie terenów inwestycyjnych (uzbrojenie, opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) pod funkcję przemysłową	2003 - 2005	Urząd Gminy	-	-	-
2. Pozyskanie inwestorów w celu stworzenia potencjału przetwórczego.	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-

3. Stworzenie warunków dla powstawania małych przetwórci i przetwórci powiązanych z lokalną bazą surowcową.	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-
4. Stworzenie ulg i preferencji dla inwestorów podejmujących działalność w zakresie przetwórstwa spożywczego i przetwórci.	proces ciągły	Urząd Gminy	-	-	-

